

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

I РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 51

София, петък 9 март

1928 г.

53. заседание

Четвъртък, 8 март 1928 година.

(Открито отъ подпредседателя А. Христовъ, въ 16 ч. 30 м.)

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни) Понеже при-
сутствуватъ необходимото число народни представители,
обявямъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ народни пред-
ставители: Ставри Андреевъ, Драгомиръ Апостоловъ, Христо
Баралиевъ, Вълчо Даскаловъ Вълчовъ, Хюсеинъ х. Гали-
бовъ, Георги Губидълниковъ, Владимиръ Димитровъ, Савчо
Ивановъ, Димитъръ Икономовъ, Иванъ Калайджиевъ, Колю
Кожаклиевъ, Гето Кръстевъ, Теодоси Кънчевъ, Калоянъ
Маноловъ, Йосифъ Марулевъ, Стойчо Мошановъ, Стоянъ
Омарчевски, Димитъръ Пешевъ, Георги Семерджиевъ, Пандо
Сидовъ, Христо Силяновъ, Христо Стояновъ, Ангелъ Узу-
новъ, Борисъ Христовъ, д-ръ Никола Чирпанлиевъ, Теню
Янговъ, Димитъръ Яневъ и Иванъ п. Янчевъ)

Съобщавъ, че бюрото на Събранието е разрешило от-
пускъ на следнитъ народни представители:

На г. Стойчо Георгиевъ — 1 день;
На г. д-ръ Никола Чирпанлиевъ — 1 день;
На г. Христо Баралиевъ — 1 день;
На г. Ангелъ Узуновъ — 2 дни;
На г. Борисъ Христовъ — 2 дни и
На г. Христо Стояновъ — 2 дни.

Народниятъ представителъ г. Ставри Андреевъ моли да
му се разреши 1 день отпущъ. Които сж съгласни да му
се разреши исканиятъ отпущъ, моля, да вдигнатъ ржка.
Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Савчо Ивановъ моли да
му се разреши 2 дни отпущъ. Които сж съгласни да му се
разреши исканиятъ отпущъ, моля, да вдигнатъ ржка. Бо-
лшинство, Събранието приема.

Съобщавамъ на Събранието, че сж постъпили отъ Мини-
стерството на финанситъ следнитъ законопроекти:

За сключване на бюджета за 1920/1921 финансова година,
— (Вж. прил. Т. I, № 61)

За сключване бюджета за 1921/1922 финансова година. —
(Вж. прил. Т. I, № 62)

За сключване бюджета за 1922/1923 финансова година. —
(Вж. прил. Т. I, № 63)

За сключване бюджета за 1923/1924 финансова година. —
(Вж. прил. Т. I, № 64)

За сключване бюджета за 1924/1925 финансова година. —
(Вж. прил. Т. I, № 65)

Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Кънчо
Милановъ, за да развие питането си къмъ г. министра на
общественитъ сгради, пжтищата и благоустройството.

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни
представители! Причинитъ, които ме заставиха да отправя
питане къмъ г. министра на благоустройството, азъ съмъ
ги изложилъ отчасти въ самото си патане. И понеже тж сж
отъ голъмъ интересъ за Народното събрание, азъ се осмъ-
лявамъ да отнема малко отъ времето на почитаемото На-
родно събрание, за да освътля нжкои факти, които уважае-
миятъ нашъ другаръ г. Георги Поповъ тукъ не е посмълялъ
досега да изнесе, а само обвинява, че сж вършени нжкакви
работи, компрометиращи длжностнитъ лица, лица, назна-
чени на отговорни мста въ Министерството на благоу-
стройството, инженери, които завеждатъ и редактиратъ
всички книжа по търговетъ, които даватъ мнения като спе-

циалисти по тжхъ. Всички бжхме изненадани, когато ви-
джхме да се изнасятъ подобни компрометиращи работи
за тжзи длжностни лица въ вестницитъ, въ пресата, дори да
имж се дава мсто въ органи, които по-рано обвиняваха
сжщия г. Поповъ, софийски народенъ представителъ, за
вършени отъ него афери.

Г. Поповъ не дойде тукъ да изнесе тия факти, които той
знае, и да разискваме по тжхъ въ Народното събрание. Г. По-
повъ има всичката възможность като народенъ представи-
тель да ги изнесе тукъ, а и дългъ му се налага, ако знае
нжкои компрометиращи факти за длжностнитъ лица при
Министерството на благоустройството или даже за самия
министъръ, да ги изнесе въ Камарта. Той има всичката въз-
можность да направи това, но до днесъ не го е сторилъ.
Още повече азъ останахъ учуденъ, когато прочетохъ въ
стенографскитъ дневници на заседанията на Софийския
окръженъ съветъ речта на г. Поповъ, произнесена въ едно
доста бурно заседание, кждето той е намърилъ за угодно
и за добре да хвърли купъ обвинения срещу длжностнитъ
лица при Министерството на благоустройството и срещу
г. министра, вмсто да направи това тукъ, въ Камарата,
кждето трбба да го направи и кждето всички ще имаме
възможность да разгледаме тия обвинения и да чуемъ
обясненията на г. министра, да видимъ дали има такива
провинени лица или не.

Въ тжзи стенографски дневници на Софийския окръж-
женъ съветъ ще видите, че г. Поповъ говори, какво имало
длжностни лица, които били провинени въ покровителство
на г. Коста Дочевъ — онова лице, което бжше изнесло въ
пресата и въ единъ докладъ до Министерския съветъ из-
вестни джла на г. Попова, който, като комисионеръ и като
народенъ представителъ, си позволилъ да иска нжкаква ко-
мисиона. Ето, за сжщото това лице сега г. Георги Поповъ
казва, че било покровителствувано отъ инженеритъ въ Ми-
нистерството на благоустройството. Нжко повече: за-
питанъ г. Поповъ въ окръжния съветъ отъ г. Кръстю Ста-
нчевъ, кое е лицето, което покровителствува тия аферисти и
афери, той е ималъ смълостъта въ края на своята речъ да
каже: „Това е г. министъръ Славейко Василевъ“. Такъвъ
единъ фактъ, естествено, не може да се премълчи. Въ нача-
лото на речта си г. Георги Поповъ е билъ запитанъ:
„Защо, г. Поповъ, Вие не изнесете тия факти предъ Кама-
рата, кждето му е мстото? Вие сте народенъ представи-
тель, дайте възможность на българския народъ и Народно-
ното събрание да се освътлятъ върху тия въпроси“; той
отговорилъ, че това не може да направи, защото искалъ да
стане жертва.

Добре, ако г. Поповъ не пожела да даде разяснения, азъ
считамъ, г. г. народни представители, за мой дългъ да от-
правя моето питане къмъ г. министра на благоустройството,
за да бжде освътлена Камарата и за да не се правятъ ди-
версии и навънъ по вестницитъ. Тукъ му е мстото да се
бичува покварата, откждето и да произхожда тя. И азъ
мисля, че е умфстно Народното събрание да отджли известно
време, за да чуе отговора на г. министра върху тжзи тежки
обвинения, приписвани му отъ единъ народенъ предста-
витель.

Г. г. народни представители! Въ питането си азъ съмъ
се спрълъ на три пункта: първо, известно ли е на г. мини-

стра, че се хвърля подобно обвинение върху неговите органи, второ, известно ли му е дали има въ случая провинени лица, и трето, не счита ли за нужно да осветли Камарага?

Г. г. народни представители! Азъ съмтамъ, че това трѣбва да стане още повече, защото г. Поповъ — това чета и въ стенографскитѣ протоколи на Окрѣжния съветъ — е казалъ, че щѣлъ да издава нѣкаква брошура, съ страшни документи за провинени лица, щѣли да излѣзатъ налице страшни афери. Азъ имамъ тая брошура, чели сте я може би и вие. Тя за мене не представлява предметъ на разискване тукъ, не защото съдържа нѣкакви страшни документи, но защото тя не се отнася до моето питане. Въ всѣки случай азъ останахъ отъ тая брошура съ впечатление, че съ нея се прави една доста изкуствена диверсия — за да се защитаващъ, да обвиняващъ други. Насъ тукъ личността на Дочева не ни занимава. Обаче въ брошурата има два пасажа, които може да интересуватъ Народното събрание въ връзка съ моето питане.

Единиятъ пасажъ е на стр. 30, където въ пунктъ трети г. Георги Поповъ говори, че г. министърътъ на благоустройството, който, имайки право да назначи допълнителенъ членъ въ тържната комисия едно свободно лице, е назначилъ нѣкой си г. Павловъ, близъкъ приятелъ на г. Дочева, съ целъ да ги угоди. Това е конкретното, което се изнася.

Вториятъ пасажъ се съдържа въ пунктъ четвърти на същата страница; и то е този, което г. Поповъ е говорилъ въ речта си въ Окрѣжния съветъ — и което е най-важно — а именно, че директорътъ въ това министерство, г. Пачевъ, за да угоди на г. Дочева — който е билъ единъ отъ наддавачитѣ за чугуненитѣ трѣби — е заминалъ скритомъ въ отпускъ въ странство, безъ знанието на когото и да било, презъ което време е билъ замѣстванъ отъ инженеръ Джамбазовъ. Инженеръ Пачевъ отишълъ самъ лично въ тая фабрика, която е представлявалъ г. Дочевъ, съ целъ да подпомогне г. Дочева.

Тѣзи сж, г-да, най-силнитѣ пасажи въ тази брошура, които могатъ да интересуватъ Народното събрание и по които то има право и е длѣжно да изслуша г. министра. Ето защо азъ моля почитаемия г. министъръ да отговори на моето питане, като осветли Събранието за всичко това, което нѣмаха смѣлостта да изнесатъ тукъ, а се изнесе по вѣстницитѣ и по други мѣста, където нѣма отговорни фактори и лица да ги преценятъ или порицаятъ.

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството.

Министъръ С. Василевъ: Г. г. народни представители! Известно е на всички ви, че отъ нѣколко години въ нашата страна се развива отъ страна на Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството една красива дейностъ за снабдяване населенитѣ пунктове въ България съ доброкачествена вода. Презъ ноемврий мѣсецъ 1926 г. тогавашното Народно събрание, готово да отиде насреща на нуждитѣ на българския народъ — защото никой не може да откаже, че снабдяването съ вода населенитѣ пунктове е една отъ първитѣ необходими — гласува законъ, чрезъ който на Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството се отпуснаха 300.000.000 л. за тази целъ. Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството съчете че е опасно да произведе търгъ за цѣлата тази сума, защото дотогавашната практика бѣше друга; дотогава сж правени 3 търгове въ министерството за суми 15 и 20, а последниятъ е билъ за 25 милиона лева. Практиката въ министерството, е била да се обявява търгъ за единъ типъ трѣби — манесмановитѣ. Въ случая явяватъ се предприемачитѣ — утвърждава се търгътъ. Сега, обаче, при тази голѣма сума, министерството, респективно министърътъ, съчете за необходимо да даде възможностъ за по-широка конкуренция. Той мислѣше, че по този начинъ по-добре ще защити държавнитѣ интереси и държавното съкровище. Той бѣше въ това убеденъ. Азъ ще имамъ възможността да ви прочета документи и вие ще се убедите въ това, въ което азъ съмъ билъ убеденъ по-рано, преди да ставатъ търговетѣ.

Съгласете се, г-да, съ мене, че когато ще направя тази крачка, азъ трѣбваше да взема мненията на техницитѣ, на компетентнитѣ хора въ министерството. Тия мнения азъ ги имамъ писмено изложени. Само заключенията отъ тѣхъ ще прочета. Трѣбваше, следователно, да взема мнението на ин-

женеритѣ отъ отдѣлението за благоустройството, което се занимава съ водоснабдяването. Азъ ви казахъ, че всички тѣзи инженери, които сж на служба въ отдѣлението за благоустройството, имаха вече една практика — тѣ доставиха въ България само манесманови типъ трѣби. А вие знаете, че въ България голѣмитѣ градове сж снабдени съ чугунени трѣби. Въ София водопроводътъ е чугуненъ, също въ Пловдивъ, Русе, Бургазъ, Варна.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Вратца.

Министъръ С. Василевъ: Тукъ се обаждаатъ и за Вратца. Азъ говоря за по-голѣмитѣ градове въ България. Водопроводитѣ пъкъ на Нова-Загора, Стара-Загора и Дупница сж съ манесманови трѣби. Азъ говоря, г-да, за ония водопроводи, които сж построени преди този търгъ. Последнитѣ 3 търга, обаче, въ министерството сж били само за манесманови трѣби.

Азъ трѣбваше да взема мнението на техницитѣ, на инженер-инспектора, помощникъ-началника и на началника на бюрото за водоснабдяване. Ще ви прочета накѣсо само тѣхното заключение: (Чете) „Намираме, че за нашитѣ условия най-пригодни сж стоманенитѣ безъ рѣбъ валцирани трѣби“. Това имъ е заключението.

Мнението на началника на отдѣлението, който доста дълго време управлява това отдѣление, е следното: (Чете) „Поради това намирамъ, че е за предпочитане на първо време да се доставятъ само стоманени трѣби, а следующата доставка да бѣде или само за чугунени, или за чугунени и стоманени — съобразно резултата на търга“.

Директорътъ изказва мнение: (Чете) „Следователно, да обявимъ търгъ само за единъ видъ трѣби, би било равносилно да дадемъ предпочитание на този видъ трѣби, безъ да можемъ да се обосноваемъ, а въ такъвъ случай ще бѣдемъ изложени на упреци, понеже тържната сума е почтена и не може да остане безъ внимание отъ заинтересованитѣ индустриалци. Като намирамъ, че и двата вида трѣби сж приемливи за нашитѣ условия и че бихме могли да добиемъ най-изгодни за съкровището цени, ако допуснемъ по-широко състезание, изказвамъ мнение, на търга да се допуснатъ и чугуненитѣ и манесмановитѣ трѣби“.

Веднага, като се гласува законътъ, много хора, изглежда, се заинтересуваха. Вие знаете, че на Западъ има цѣла литература, или, нека кажа по-смѣло, води се цѣла писмена, брошурна война въ защита на единия типъ или на другия типъ. Азъ ще спра накратко вашето внимание, какъ е разрешенъ въпросътъ въ Европа. Тамъ е прибѣгнато до смѣсената система, т. е. д. чугуненъ и стоманенъ материалъ. Още когато се заговори, че ще става търгъ, мене ме атакуваха отъ всички страни, и отъ тукъ въ България, и отъ странство. Считахъ за неудобно да чета документитѣ отъ странство, но вие сами ще разберете, че когато се касае до 300.000.000 л. търгъ, всѣка държава желае да пласира материалъ отъ отечествената си индустрия. Ако има нѣкой отъ васъ желаещи, азъ мога да имъ дамъ шифрованитѣ телеграми отъ нашитѣ легации. Казахъ ви, че много хора сж заинтересовани. На менъ ми правѣше впечатление, като че тоя търгъ представлява нѣкакъвъ параходъ и около него сж насочени много риби! Азъ бѣхъ отрупанъ съ брошури и частни писма. Всѣки ме убеждаваше да приема единия или другия типъ. Това бѣше, г-да, още преди да се правятъ поемнитѣ условия.

Между тия хора се яви и друго едно лице, същото това лице, което впоследствие предъ окрѣжния съветъ въ София говори, че министърътъ на благоустройството е замѣстенъ въ аферата. Той дойде въ кабинета ми тѣй, както всички посетители влизатъ. Обърна се къмъ мене, че иде да услужи на България, да защити интереситѣ ѝ. Казахъ му: съ готовностъ ще Ви изслушамъ. Предложи ми да се съглася при съставяне на поемнитѣ условия да се увеличи фосфорътъ въ чугуна, понеже по този начинъ ще участвува и друга една французка къща, следователно, конкуренцията ще бѣде по-обширна, заключението е, че ценитѣ ще бѣдатъ по-евтини. Каза му се, че фосфорътъ повече не може да се увеличава, защото мнението на техницитѣ безъ изключение е, че повече отъ 1:1 фосфоръ, ако се допусне, възможно е трѣбитѣ да станатъ много трошливи — има тази опасностъ. Доколкото нашитѣ сведения се простиратъ, Атина е взела таква трѣби съ повече фосфоръ, но голѣмъ процентъ сж се счурили. И, между другото, това лице добави: „Ако вие се съгласите да се увеличи фосфорътъ, добри хора чрезъ Васъ ще дадатъ на партията 500.000 л. (Оживление срѣдъ дѣвицата)“

Нѣкой отъ лѣвицата: Браво! Значи и такава практика има!

Министъръ С. Василевъ: Моятъ отговоръ бѣше да си излѣзе отъ стаята.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Браво!

Министъръ С. Василевъ: Той си излѣзе. Впоследствие, както знаете, парламентарната група на Демократическия сговоръ го изключи не по доклада на Коста Дочевъ, защото тѣ съ Коста Дочевъ може да спорятъ, насъ не ни интересува тѣхниятъ споръ, макаръ че тамъ се замѣсватъ имената на конвентъ отъ „12 души“, имената на силни хора. Тази е нашата обществена психология, тази е нашата северна атмосфера — трѣбва всичко честно да се опетни! Но това е другъ въпросъ. Азъ направихъ по тази постѣпка на г. Георги Поповъ предъ частното събрание на парламентарната група на Демократическия сговоръ изложение, по поводъ на което той бѣше единодушно изключенъ. Въ окръжния съветъ той казва, че му била залушена устата въ частното заседание на болшинството. Това не е вѣрно — напротивъ, той единъ часъ говори отъ това мѣсто (Сочи банкитѣ).

Нѣкой отъ сговориститѣ: Два часа.

Министъръ С. Василевъ: Два часа — се обажда тукъ. Нѣкой не го прекъсваше. Г. Поповъ само въ едно поправи изложението ми — че, вмѣсто 500 хиляди лева, билъ ми предложилъ единъ милионъ лева. Азъ много добре помня, защото имамъ силна паметъ — 500 хиляди предложи. До тамъ се свърши всичко. Търгътъ се подготвява, поемнитѣ условия не се измѣниха. Когато дойде време да разрешавамъ въпроса, азъ сложихъ резолюция върху доклада на директора. Нѣма да давамъ характеристика за качества на моитѣ инженери. Това сѣ честни държавни служители, които помагатъ максимални усилия, за да изпълнятъ добросъвестно дълга си. Ако нѣкой отъ васъ знае нѣщо за моитѣ инженери, нека бѣде честенъ и почтенъ и ми го съобщи. Азъ не ще ви чета заповѣди за случаи, при които мои приятели запасни офицери сѣ пострадали поради едно съмнение. Тѣй действувамъ азъ въ министерството. И ако има нѣщо болно, то е, че онзи, когото ти си изпѣдилъ отъ министерството, когато ти е предлагалъ рушветъ, намира мѣсто въ редакциитѣ на партийни вестници. Това е скандалното у насъ, това е безчестното, това е корупцията. (Ражкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Върху доклада на директора азъ слагамъ следната резолюция: (Чете) „Одобрявамъ, понеже дава възможностъ на широка конкуренция, по който начинъ най-добре ще бѣдатъ запазени интереситѣ на страната“. Тази резолюция е сложена на 28 януарий 1927 г.

Търгътъ се произведе на 3 юний. Явиха се, доколко то си спомнямъ, да конкуриратъ 5 фирми: три фирми оферираше за манесманови трѣби, две фирми — за чугунени трѣби.

По-после, г-да, когато ви прочета ценитѣ, получени при други два търга — единиятъ станалъ въ Шуменъ, а другиятъ въ Дели-Орманъ — и ценитѣ получени при търга, станалъ при повѣреното ми министерство, вие ще се убедите, колко предпазливо, колко разумно, колко целесъобразно е действувало министерството. Предложенитѣ офери за манесманови трѣби сѣ следниѣ: едната офери за 172.600.000 л. — кръгли цифри чета — другата — за 162.250.000 л. и третата — за 215.053.000 л. За чугуненитѣ трѣби оферититѣ сѣ: едната за 230.000.000 л. и другата за 222.400.000 л. Следователно, най-низката офери за манесманови трѣби е дала фирмата Roehren Verband отъ Дюселдорфъ — 162.250.000 л., а за чугуненитѣ фирмата Buderische Eisenwerke — Weitzlar — за 222.400.000 л. кръгло. Чугуненитѣ трѣби се представляватъ отъ г. Коста Дочевъ, а стоманенитѣ трѣби се представляватъ отъ г. Горгасъ.

Въ тържната комисиия, съгласно чл. 30 п. 3 отъ поемнитѣ условия, за да се прецени на коя фирма да се възложи търгътъ, се назначаватъ и специалисти отъ Министерството на благоустройството, отъ министра. Явява се въпросъ: кои да се назначатъ? Да увелича азъ членоветѣ на тържната комисиия само съ инженери отъ министерството, считамъ това за неудобно и решихъ единъ да бѣде отъ Министерството на благоустройството, единъ да бѣде отъ свободнопрактикуващитѣ, единъ да бѣде отъ ония инженери, които работятъ специално по водоснабдяването въ окръ-

житѣ. Въ числото на тия инженери попадна и началникътъ на отдѣлението пѣтища и мостове — инженеръ Кашевъ. Трѣбва да познавате неговия свѣтълъ образъ, какъвъ инженеръ е той. Второто лице вземахъ отъ свободнопрактикуващитѣ инженери, които все таки е проявилъ инициатива въ техническото дѣло у насъ — инженеръ Павловъ, работилъ инсталацията въ Сучурумъ, Карловско. Този инженеръ се оказа мой роднина — не, както се пише, мой пръвъ братовчедъ, а роднина по женска линия. Третиятъ инженеръ е заведующиятъ водоснабдителното дѣло въ Софийски окръгъ при Окрѣжната постоянна комисиия, инженеръ Йончевъ. Той пъкъ билъ, споредъ полемиката между двамата — г. г. Дочевъ и Поповъ — препорѣчанъ отъ г. Георги Поповъ.

Тази комисиия, г-да, имаше, мисля, 17 или 19 заседания. Какви сѣ резултатитѣ отъ тѣхнитѣ заседания? Азъ не знамъ дали ще трѣбва да ви чета протокола. Ще ви кажа така на паметъ. Председателътъ на комисиията инженеръ Кашевъ, инженеръ Павловъ и представителътъ на Софийската община, ако не се лъжа, сѣ на мнение да се утвърди търгътъ, да се приеме офертата на Коста Дочевъ.

Къмъ самия протоколъ — който се интересува, може да го прочете — има приложена една таблица, какво ще бѣде, ако се приеме чугунътъ и ако се приеме стоманата. По тѣхнитѣ изчисления, ако се приеме чугунътъ, държавата печели, въ края на краищата, когато ще се свърши животътъ на водопровода, 154.800.000 л. Останалитѣ членове отъ комисиията: инженеръ Йончевъ, единъ отъ инженеритѣ на отдѣлението по благоустройство, следователно, отъ министерството, и представителътъ на Министерството на финанситѣ оставатъ на особено мнение. Това особено мнение е приложено къмъ дѣлото (Сочи го). Тѣ доказватъ обратното: ако се приеме стоманата, държавното съкровище ще има въ края на краищата, следъ 90-тъ години, надъ 800—900 милиона лева приходъ. Цѣлнятъ този протоколъ на комисиията — той се счита на комисиията, защото председателътъ сѣ гласа си надделява — минава презъ отдѣлението благоустройство. Азъ ви прочетохъ докладитѣ на инженеритѣ отъ отдѣлението на министерството; тѣ а priori бѣха за манесманови трѣби. Въ това тѣ сѣ убедени добросъвестно, и не можемъ никакъвъ упрекъ да имъ направимъ. По-нататѣкъ тѣ изказватъ своето мнение да се утвърди търгътъ върху Манесманъ, т. е. да се приеме офертата на Горгасъ.

Цѣлата тази преписка дохожда до директора. Въ това време азъ командирамъ директора си тамъ, кѣдето се пише отъ заинтересовани въ търговетѣ лица, че замислането му въ странство е тайна. Вѣрно то е, че въ дѣлото има забележка да се остави единъ номеръ за заповѣди. И много добре съмъ направилъ, че така съмъ наредилъ, защото изглежда, че хора сѣ следили препискитѣ. Съ заповѣдъ — ще ви я прочета, може да се провѣри и въ дѣлото — азъ командирамъ директора въ странство (Чете) „Заповѣдъ № 1559 отъ 17 юний 1927 г. Командирамъ главния директоръ при министерството инженеръ Н. Пачевъ въ странство по служебни работи“. Заповѣдта се намира въ томъ четвърти отъ дѣлото за заповѣдитѣ.

Ще кажете: защо е необходимо това? Г-да! Когато застанете на моето мѣсто и ще слагате подписа си при такава едно положение, т. е. раздѣлени техничитѣ на две и то за една колосална сума — и тукъ не е въпросъ само за сумата, но и за резултатитѣ отъ това дѣло, т. е. доколко ще дадемъ доброкачествени материали на хората, защото тѣ не сѣ за денъ, два, година, две, а сѣ за 30—35 години, или, ако сѣ чугунени, за 50—60 години — тогава ще разберете защо азъ трѣбваше да се ориентирамъ отъ директора. Въ момента, когато още не бѣше утвърденъ търгътъ, се явиха представители на нови фирми, които предложиха, че ще е по-добре за България, вмѣсто да се изнася златото и въ странство, да дойдатъ тѣ тукъ да построятъ фабрики. Отказа имъ се, защото опасно е да се отлагатъ търговетѣ по мнението на заинтересовани хора. Който желаетъ да строи въ България фабрика за водопроводни трѣби, да си даде офертата. Азъ имамъ такива офери сѣ проектитѣ на фабричитѣ и, стига да сѣ готови да строятъ въ България, вѣрвамъ ще бѣдатъ посрещнати добре. И затуй, г-да, азъ командирахъ директора, за да проучи напредѣка на техниката въ това отношение. Следъ неговото завръщане поискахъ да даде писмено изложение по командировката си.

Неговото писмено изложение е много дълго, но азъ ще ви прочета само заключението. Най-напредъ той говори за манесмановия типъ, за чугунения типъ и за новия способъ, който отъ четири години вече се практикува въ странство, т. е. центрофугалния способъ за фабрикуване на чугунени

тржби. Всичко това е изложено въ няколко страници, и накрая заключава: (Чете) „Горното като се има предвид видът, моето мнение е да не се утвърждава произведението на 8 юний търг“. Обвиняват го, че е прател в командировка във фабрика, представявана от Коста Дочев: комисията е за търга на Коста Дочев, а директорът е на мнение да не се утвърждава този търг. Виждате, че тук логиката оспорва обвиненията, които се правят; виждате, че тук здравият разум се обявява против инсинуациите. (Продължава да чете) „Да се насрочи нов търг, като се преработят поемните условия, при оглед да се държи сметка за направения уговорки въ двест от офертите“ — г-да, аз не четох всички офери, защото представителите и на манесмановите, и на чугунените тржи даваха маса обяснения към своите офери, това беше постоянен поток от съобщения — „съ което без ущърб на преследваните резултати относително качеството на материалите, ще се постигнат чувствителни намалявания от добитите на настоящия търг цени“.

Г-да! Аз имам доклада на един специалист, когото пратих в командировка, въ който ме уверява, че при втория търг ще се получат ниски цени, но за мен имаше една голяма опасност, при втория търг да се получат по-високи цени и вържато тогава не поради афера въ качици, както казват някои, но поради непредвидливост аз съм да напусна този пост.

Но преди да сложа подписа си, дали утвърждавам или не утвърждавам този търг, аз тръбвах да събера сведения от всички страни. Моята резолюция е: „Одобрявам последното мнение“. И по-нататък резолюцията върху търга е: „Понеже мнението на комисията е раздвоено, а то за главния директор е за нов търг, то настоящия протокол не утвърждавам. Да се произведе нов търг“.

Тъй се свърши цялния процес около първия търг. Тръбваше след туй да се насрочи втори търг. Някои останаха разочаровани, някои останаха излъгани въ големите си надежди за още по-големи печалби. Виповник, безспорно, е онзи, който не сложи подписа си въ полза на едни или други, този чиновник заема въ държавата високо място, той ще тръбва да бъде ударен съ калъ. И почна да се хвърля калъ и чрез печата даже. Но, за честта на българския печат, особено независимия, той не се подведе; само една малка част от партийния печат по чисто партийни съображения се увлече и почна да атакува. През всичкото време аз запазих мълчание. Само един път не можах да запазя това мълчание. Това беше когато и уважаемият г. Малинов, към когото имам почитание, спомена за корупция. Аз тогава скочих, защото...

А. Малинов (д): Без да споменавам аферата Попов; аз говорих изобщо за корупцията. Името на г. Попов спомена г. министър-председателят, а не аз.

Министър С. Василев: Аз схванах, че Вие визирате този търг.

Министър-председател А. Ляпчев: Какво искате да кажете съ това г. Малинов?

А. Малинов (д): Нищо не искам да кажа. Конституирам само един факт, понеже ме цитират по повод аферата Попов; за нея аз не съм говорил.

Министър С. Василев: Аз знаех, че нашето население има нужда от тржи. При моите обиколки въ страната и когато съм въ министерството, постоянно се явяват при мене хора, които искат да се доставят по-скоро тржи, и бързаха съ тоя търг. Но, както казва поговорката „Парен каша духа“ — към втория търг аз пристъпих съ още по-голяма предпазливост. Аз исках да се изработи от специалистите една база за поемни условия. Към кои да се обърна? Инженерите сж раздвоени; тй сж под влияние на европейската литература: едни сж защитници на чугуна, други — на стоманата. Затова аз прибгнах до по-странични хора, които, обаче, имат авторитет. Прибгнах до г. инженер Стоимен Сарафов, директор на Дирекцията по настаняване на бжжанците. На 9 август се отдава заповед по министерството № 2153: (Чете) „Понеже предстои отдаването на търг доставката на тржен материал за водопроводи, на който търг се допускат и чугунени и стоманени такива — тип манесман и понеже цената на тия два различни метала е различна, назначавам комисия въ състав:

инженер Стоимен Сарафов, началника на дълговете П. Стояков и градския инженер по водопровода Христо Танев, на които възлагам да определят базата за сравнение на цените на чугунените спрямо манесмановите, като се има предвид видът трайността на двата вида тржи и другите качества, база необходима за поемните условия.

„Комисията да представи резултата въ Министерството на обществените сгради въ най-скоро време. Министър Славейко Василев“.

Г. Стоимен Сарафов ме намбри въ министерството, благодари за високата чест, съ която съм го удостоил, но ми заяви категорично, че той няма възможност да участва въ тая комисия, първо, защото му предстои да заминава за Женева и, второ, защото счита, че е претоварен съ работа въ Дирекцията по настаняване на бжжанците. Той, обаче, ме посъветва, че е достатъчен г. Стояков, началник на дълговете, за да се присъзнесе по финансовата страна на въпроса, а г. инженер Танев пък — може би го познавате вие софийците, той е един извънредно честен човек — може да се произнесе по техническата страна на въпроса.

Въ духа на този съвет се отдаде заповед № 2337: (Чете) „Съ заповед № 2153 от 9 август т. г. бжх назначил комисия въ състав: г. г. инженерите Стоимен Сарафов и Христо Танев и началника на държавните дългове Стояков, съ задача, определена въ въпросната заповед. До днес комисията, поради ред причини, не започнала възложената й работа, а последната трбва да се започне. Това, обаче, комисията въ пълния си състав няма възможност да направи, защото един от членовете й, именно г. инженер Стоимен Сарафов, е ангажиран въ настаняване на бжжанците, а тия дни сжият ще отиде въ Женева като делегат на държавата въ Обществото на народите.“

„При това положение, налага се комисията да остане въ двучлен състав, като г. Танев даде мнение по техническата страна на възложената съ заповед № 2153 задача, а г. Стояков се произнесе върху финансовата страна на въпроса.“

„Мнението на двамата господа, съставляващи комисията, трбва да бъде представено писмено въ министерството по възможност въ най-скоро време. Министър С. Василев“.

Тая комисия от двамата се събира и след като сж щите господа, именно инженер Танев и д-р Стояков проучиха тржната преписка и се запознаха съ литературата по въпроса, формират своето мнение. Сж щите двама не дадох писмено мнение, обаче, впоследствие аз пак ги поставих въ новата комисия, като специалисти. Ако има някой от вас да се съмнява въ тяхната добросъвестност, това остава на негова отговорност. Аз, обаче, имам въ тия две лица безгранично доверие.

Изработиха се поемните условия за новия търг. Въ един от вестниците — не е излишно да спомена кой, в „Знаме“ от 25 ноември 1927 г. — се появи статия „Корупцията въ Министерството на обществените сгради“, на края на която се пише следното: (Чете) „След горезложеното, нека не ни се сърди г. Славейко Василев, че написаме статията си „Корупцията въ Министерството на обществените сгради“. А кое е „горезложеното“ — критикуват се поемните условия.“

Т. Г. Влажков (д. сг): Съ подписа ли е тая статия?

Министър С. Василев: Подписах Х. Този Х, доколкото си спомням, е съ бѣла брада и пет пъти е дохождалъ при мене. Понеже така ми съобщават някои хора. (Смѣхъ)

Нѣкой отъ лѣвицата: Да не е Стоимен Савов? Той има бѣла брада. (Веселостъ)

Министър С. Василев: Той е инженер, г-да, той не е тук въ Парламента.

С. Савов (д. сг): Той е Евстати Стефанов.

Н. Пждарев (д. сг): Той е един от добрите синове на България! (Глъчка)

Председателстващ А. Христов: (Звъни) Моля, тишина, г-да.

Министър С. Василев: Въ печата се обвини министерството, че при съставяне на поемните условия не е взето мнението на компетентни техници. Г-да! Ако любопитствувате да знаете, кои са подписали поемните условия, вие ще видите, че това са всички техници, компетентни по въпроса лица въ министерството. Ние имаме общи поемни условия за двата типа тръби, имаме и отделни специални поемни условия за единия тип и за другия тип тръби. Общите поемни условия за първия тръг и за втория тръг са отъ едни и същи лица, подписани както следва: „Съставилъ бригаден инженеръ Петрушевъ, провѣрилъ началникъ бюро-водоснабдяване инженеръ Боевъ, прегледалъ и представилъ на одобрение началникъ на отделение инженеръ Джембазовъ, одобрилъ главенъ директоръ инженеръ Пачевъ“.

Следъ всичко това тия поемни условия отиватъ въ бюджетно-контролното отделение, за да се разгледатъ отъ гледището на закона за бюджета, отчетността и предприятията. Обикновено началникътъ на това отделение дава резолюция на първата страница: „Прегледалъ. Началникътъ на бюджетоконтролното отделение: Делчевъ“. Това показва, че нѣма никакво нарушение на закона за бюджета, отчетността и предприятията. Следъ цѣлата тази процедура министърътъ снага резолюция: „Одобрявамъ — министъръ“...

Както виждате, обвинението, че поемните условия не са съставени отъ компетентни лица, се опровергава отъ фактите. И въ случая пакъ има една инсинуация, една клевета по адресъ на длъжностни лица въ министерството или въобще на министерството.

Отдохме, г-да, къмъ втория тръгъ. Той се произведе на 24 ноемврий. Не искамъ да ви обременявамъ, не желая да злоупотребявамъ съ вашето търпение — не зная дали въпросътъ съставлява такъвъ интересъ, че да привлича вашето внимание — затуй ще мина много набързо по втория тръгъ и ще отида къмъ самата комисия.

На втория тръгъ се явяватъ 7 фирми — първите 5, плюсъ нови 2. Тукъ са тѣхните офери. (Посочва ги) Вие имате следното положение. Фирмата, която на първия тръгъ даде оферта за 172 милиона лева — Саарската фирма, французката — на втория тръгъ предложи 158 милиона лева. Оставамъ настрана хилядите, само милионите ще чета. Следователно, тази фирма направи намаление съ 14 милиона лева, въ сравнение съ офертата си на първия тръгъ; първиятъ тръгъ е произведенъ на 6 юний, вториятъ — на 24 ноемврий. Фирмата, която бѣше предложила на първия тръгъ 222 милиона 400 хиляди лева — Buderische Eisenwerke—Wetzlar — представителътъ ѝ е Коста Дочевъ — сега предложи 215 милиона лева, значи съ 7 милиона лева по-малко.

Комисията се спира на тия предложения.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. министре! Въ новитѣ поемни условия има ли нѣщо ново, което да оправдава такава едно намаление?

Министър С. Василев: Новитѣ поемни условия са по-строги отъ първите. Поставихме въ тѣхъ още едно условие, по-тежко за манесмановитѣ тръби и затуй защитницѣ на тия тръби обвиниха министра, че се явява защитникъ на чугунени тръби. Знаете ли какво е условието? Изпитването на тръбитѣ ще да стане и при разпредѣлителнитѣ гари. Съгласно нашия проектъ, когато ще дойдатъ тръбитѣ, тѣ ще трѣбва да се разтоварятъ на 48 гари. Ние имаме нашитѣ експерти въ фабриката да следятъ производството, но искахме, преди да дадемъ тръбитѣ на нашитѣ селяни, още едно изпитание да направимъ, а това изпитание за манесмановитѣ тръби — защото за чугуненитѣ тръби това условие го имаше и въ първитѣ поемни условия — коштува 5—6 милиона лева. Тѣй че, ако не бѣхме турили това условие въ новитѣ поемни условия за манесмановитѣ тръби, което е по-тежко, ние щѣхме да имаме много по-големо намаление.

Комисията, г-да, състояща се отъ 7 души — 4 души инженери, между които и инженеръ Таневъ, представителъ на Финансовото министерство, представителъ на Софийската община и директорътъ на държавнитѣ дѣлгове — подъ председателството на директора на държавнитѣ дѣлгове, е единодушна въ оценката си и се спира на манесмановитѣ тръби. Отдѣленieto за благоустройство и главниятъ директоръ въ министерството подкрепятъ мнението на комисията и министърътъ утвърждава.

Така се завърши вториятъ тръгъ, който даде несравнено по-износни цени за държавното съкровище.

Интересно е да отбележа, че, когато се произвеждаше тръгътъ въ министерството, същевременно се произведоха въ България още два лъвги тръгове: единиятъ тръгъ — на 25 юний 1927 г. при Дирекцията „Делиорманъ“, другиятъ тръгъ — на 2 ноемврий, 22 дена преди нашия, за водопровода на гр. Шуменъ. Нашиятъ тръгъ се състоя на 24 ноемврий 1927 г.

Имайте търпение сега, г-да, да ви прочета единичнитѣ цени само за нѣколко калибри. Вземете, напр., 10-сантиметровитѣ тръби: за единъ линеенъ метъръ отъ тѣхъ въ тръга на Дирекцията „Делиорманъ“ са предложени 5-54 швейцарски франка, за водопровода на гр. Шуменъ — 8-50, за министерството — 5-29; има, значи, намаление.

Калибъръ 125 м. м.: за единъ линеенъ метъръ за Дирекцията „Делиорманъ“ са предложени 6-90 швейцарски франка, за Шуменъ — 10-58, за министерството — 6-50, съ 40% по-долу.

Калибъръ 150 м. м., т. е. 15 сантиметрови тръби: за дирекцията „Делиорманъ“ — 9-23 швейцарски франка, за водопровода Шуменъ — 14-15, за министерството — 8-80, т. е. има 40% намаление.

Калибъръ 200 м. м., т. е. 20 сантиметрови тръби: за дирекцията „Делиорманъ“ — 14-80 швейцарски франка, за водопровода Шуменъ — 22-70, за министерството — 13-95.

Калибъръ 275: за дирекцията „Делиорманъ“ — 27-40 швейцарски франка, за министерството — 24-49.

Калибъръ 250: за Шуменъ 35-55 швейцарски франка, за министерството 19, т. е. 90% по-евтино.

Калибъръ 300 м. м.: за дирекцията „Делиорманъ“ — 31-20 швейцарски франка, за Шуменъ — 47-88, за министерството — 27-30.

Ако тия цени, които се дадохъ за водопроводитѣ въ гр. Шуменъ и за водопроводитѣ въ безводнитѣ области на Делиорманъ, бѣха дадени въ нашето министерство, ще получимъ следното положение: нашата оферта отъ 158 милиона лева, съ ценитѣ за офертата, дадена за гр. Шуменъ, се качва на 250 милиона лева, а съ ценитѣ за офертата, дадена за „Делиорманъ“, се качва на 171 милиона лева.

Защо ценитѣ при Министерството са несравнено по-низки отъ тия цени? Това се дължи само на обстоятелството, че допуснахме въ конкуренцията да взематъ участие и фирми, които са представители на фабрики за чугунени тръби. Грѣшка ли е това отъ страна на министерството, или то е действувало правилно — вие ще оцените. Менъ ако питате, ще ви кажа, че то е действувало правилно. Министерството по този начинъ е защищавало интереситѣ на държавата.

С. Савовъ (д. сг): Шуменската община се отказва. Тя прибѣгна къмъ доставката на министерството.

Министър С. Василев: Вие се отказахте, следъ като стана тръгътъ на министерството.

С. Савовъ (д. сг): Именно.

Министър С. Василев: Въ питането на уважаемия народенъ представителъ г. д-ръ Кънчо Милановъ има единъ пунктъ, който привлѣче вашето внимание. Азъ ще кажа и по него само нѣколко думи. Казано е, че директорътъ на министерството е билъ пратенъ по искането на Коста Дочевъ да прегледа представляваната отъ него фабрика.

Впоследствие, обаче, следъ като се съставиха поемнитѣ условия, отъ Балканското вносно-износно акционерно дружество въ София, подписано отъ Коста Дочевъ, представителъ на завода Фридрихъ Крумпъ, има постѣпило писмо до Министерството на общественитѣ сгради, въ което това дружество протестира, че въ поемнитѣ условия не се е включила и неговата фабрика. Въ това писмо се казва дословно следното: (Чете) „Понеже не допускаме, че целта на почитаемото министерство е могла да бѣде доставката на центрофугални чугунени тръби само отъ една единствена фабрика, защото въ такъвъ случай въ действителностъ конкуренция не би могло да има, а въоръжато по погрѣшка въ поемнитѣ условия е означено опредѣлението „Класа А, система Бриде Делава“ и понеже безусловно въ интереса на държавата е и за центрофугалнитѣ чугунени тръби да се явятъ по възможностъ повече фабрики на тръга, които произвеждатъ центрофугални чугунени тръби, съ настоящето честъ имаме да помолимъ почитаемото министерство, тази грѣшка въ поемнитѣ условия да бѣде поправена въ смисълъ, че се допускатъ извънъ центрофугални чугунени тръби, безъ обозначение „Класа А, изливани по способа на Бриде Делава“.

Моята резолюция върху това писмо от 15 ноември 1920 г. — 9 дни преди търга — е: „Безъ последствие“.

Азъ не искахъ да спирамъ търга само затуй, защото не знаехъ кога ще го свършимъ.

Виждате, следователно, инсинуацията, че инженеръ Пачевъ билъ пратенъ, за да защитава интереситъ на Коста Дочевъ! Сжщиятъ Коста Дочевъ протестира, че неговитъ интереси сж засегнати.

Това сж документитъ, това сж фактитъ.

Г. г. народни представители! Всичко друго е подозрение, всичко друго е съмнение. Единъ добросъвестенъ общественикъ, когато ще обвинява, той трѣбва да борави съ факти и съ аргументи. Съ предположения, съ съмнения далечъ не се стига.

Тукъ имамъ още преписки, но ще прекратя цитатитъ вече и ще спра вашето внимание върху единъ последенъ въпросъ.

Въ Софийския окръженъ съветъ съветникътъ Георги Поповъ е говорилъ, прекъсвали сж го Хараламби Христовъ и други: „Кажете нѣщо, защо Ви обвиняватъ, защо Ви изключиха“ и пр., хвърлятъ се известни подозрения по неговъ адресъ и той имъ казва — на стр. 21 отъ стенографскитъ дневници на Съвета: (Чете) „И азъ ви увѣрявамъ, че ако Георги Поповъ бѣше такъвъ“ — това го говори той санинътъ — „че да се съгласи съ Дочевъ, за да подѣлятъ печалбата му, нѣмаше да има нито афера, нито аферисти, нито корупция. А защото Георги Поповъ издигна гласа си противъ тая корупция, има аферисти, има афера. Това е истината, подкрепена съ доказателства, подкрепена съ данни. Всѣки, който ги прочете и който има съвѣсть, като размисли, ще даде право на моитъ думи — К. Станчевъ (нар. л): Кой министъръ е намѣсенъ въ тая работа? — Г. Поповъ (д. сг): Славейко Василевъ. — И тъй, г-да, азъ заявихъ, че отдавамъ честъ на ония доблестни господа“ и пр. и пр.

Въ случая г. Георги Поповъ е намѣсилъ името на министра въ нѣкаква си афера. Каква е тая афера? Той е длъженъ да я докаже! Азъ какво мога да направя въ случая? Азъ имамъ само едно законно срдѣство: да потърся истината и правдата чрезъ съдебнитъ власти. И още на 2 мартъ се обрнахъ къмъ г. прокурора при Софийския окръженъ съдъ съ писмо № 1599 въ следния смисълъ: (Чете) „Изпращамъ Ви тукъ приложени 21 листа преписъ отъ стенограмитъ на Софийския окръженъ съветъ, съдържащи изявленията на окръжния съветникъ Георги Поповъ, направени въ едно отъ заседанията на тазгодишната сесия на казания окръженъ съветъ, въ които изявления, както ще видите, той намѣсва и моето име като тигуляръ на повѣреното мѣнъ министерство въ връзка съ нѣкаква афера около доставката на водопроводни трѣби, отдадена на търгъ отъ същото министерство.“

„Понеже тия изявления съставляватъ клевета, нанесена на личността ми като министъръ на общественитъ сгради, пѣтищата и благоустройството, деяние наказуемо по чл. чл. 235 и 236, т. 3, 6 и 7 отъ наказателния законъ, то Ви моля, г. прокуроре, съгласно чл. 244 т. 2 отъ сжщия законъ, да възбудите служебно уголовно преследване противъ окръжния съветникъ Георги Поповъ“.

За тѣзи думи на г. Георги Поповъ, изключенъ отъ парламентарната група по мой докладъ, се хванаха два вестника въ столицата и единъ вестникъ въ провинцията. Единиятъ вестникъ е органътъ на г. Кьорчевъ, — в. „Независимостъ“ — който подъ заглавие „Дълбоката корупция на сговориския режимъ“ пише: (Чете) „Но ето че въ окръжния съветъ съветникътъ Георги Поповъ е говорилъ така, както не е смѣялъ да говори като депутатъ въ Народното събрание. Сговориската група въ окръжния съветъ не се е показала тъй лицемерна, като сговориската група въ Народното събрание и не е изключила изъ срдѣтата си Георги Поповъ. Георги Поповъ размърдалъ блатото на сговориския режимъ и се помѣчилъ да оправдае себе си и да убеди съвета, че билъ станалъ жертва на едно съзаклятие отъ аферисти и че ако билъ изключенъ отъ парламентарната група на Сговора, това е станало затуй, че устата му били принудени да мълчатъ, за да се спаси положението на повисокопоставени хора! Разкритието на аферата би предизвикало оставката на единъ министъръ, е потвърдилъ той. И попитанъ, за кого се отнася това, отговорилъ: за Славейко Василевъ“.

Азъ не съмъ далъ подъ сждъ този вестникъ. Дали г. прокурорътъ ще го даде подъ сждъ, това не зная. Азъ дадохъ подъ сждъ само автора на думитъ, казани въ Софийския окръженъ съветъ.

Имамъ една молба къмъ тѣзи, които списватъ вестници: какъ може да се улавяте за думитъ на единъ човѣкъ, преди да ги проверите и да хвърляте калъ не само върху едно лице, но върху едно длъжностно лице? Не мислите ли, че

по този начинъ подбивате не само авторитета на властта, а и че внасяте деморализация въ душата на българския народъ? Ето моя апелъ!

Каза ви се всичко — вие си го обяснете, вие си вземете решение. Въ всѣки случай азъ считамъ, че да се хвърлятъ такива камъни, такива обвинения срещу едно министерство или единъ министъръ, безъ да бъдатъ подкрепени съ факти и аргументи, най-малко не е почтено.

Съ туй азъ завършвамъ отговора по питането, което ми се отправи отъ народния представител г. д-ръ Кънчо Милановъ. (Ржкоплѣскания отъ сговориститъ)

Председателстващъ Д. Христовъ: Има думата народния представител г. д-ръ Кънчо Милановъ.

Г. Т. Поповъ (д. сг): Искамъ думата за лично обяснение. Трѣбва да отговоря на обвиненията.

К. Томовъ (з): Дайте думата на Георги Поповъ, г. председателю. Той е обвиняемъ, трѣбва да го чуемъ.

Председателстващъ А. Христовъ: Моля, съгласно правилника, по питанията не могатъ да ставатъ разисквания.

Нѣкой отъ лѣвницата: За лично обяснение му дайте думата.

Г. Т. Поповъ (д. сг): За лично обяснение искамъ думата.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Защо не се засраминъ?

Г. Поповъ (д. сг): Азъ ли да се засрамя?

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Имашъ безсрамие да стоишъ тукъ!

Г. Т. Поповъ (д. сг): Ще видятъ едѣ малко . . .

Председателстващъ Д. Христовъ: Не може да се разисква по питането.

Г. Т. Поповъ (д. сг): За лично обяснение искамъ думата. (Отива къмъ трибуната. Нѣкой отъ сговориститъ тропатъ по банкитъ)

Председателстващъ Д. Христовъ: Съгласно правилника, разисквания по питанията не може да ставатъ.

Г. Т. Поповъ (д. сг): Тукъ се хвърли едно фразантно обвинение срещу мене — какъ да не мога да говоря!

Министъръ-председател А. Ляпчевъ: За лично обяснение може да му се даде думата следъ г. Кънчо Милановъ.

Г. Т. Поповъ (д. сг): Добре, следъ г. Кънчо Милановъ. Въ всѣки случай трѣбва да се изкаже. Съ тия диверсии не може да се продължава повече!

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Срамота е това — да седите още тука!

Г. Т. Поповъ (д. сг): Срамота ли е? Имайте малко търпение!

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Ти си престѣпникъ!

Г. Т. Поповъ (д. сг): Срамота е! Азъ имамъ 30-годишна политическа дейностъ. Какво представлявате вие? Белки имате повече политически моралъ? (Скарване между Георги Поповъ и д-ръ Цвѣтанъ Дяковъ)

Отъ сговориститъ: А-а-а! (Глъчка)

Г. Т. Поповъ (д. сг): Ще видимъ тая диверсия. Да не мислите, че като мълча, мълча затуй, защото нѣмамъ документи и факти да изнеса!

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Никой не те е спиралъ да приказвашъ. Два часа говорихте въ заседанието на парламентарната група.

Нѣкой отъ лѣвницата: Нека се изкаже. Длъжни сте да го изслушате. (Глъчка)

Председателстващъ Д. Христовъ: Моля тишина, г-да. Има думата г. Кънчо Милановъ.

К. Миланов (д. сг): Г. г. народни представители! Целта на моето питане, както казах, бѣше да избява г. Поповъ да не става жертва. Защото, запитанъ въ Софийския окръженъ съветъ отъ оппозицията: „Защо Вие не отнесете въпроса въ Камарата“, той казалъ, че билъ станалъ жертва. Азъ казахъ, че тукъ като е мѣстото за обяснение на този въпросъ, г. Поповъ можеше, преди азъ да направя питане, той да направи питане, или даже запитване, за да може, съгласно правилника, свободно да се изкаже.

Азъ съмъ поддѣлъ питане и, съгласно чл. 60 отъ правилника, съмъ длъженъ да отговоря дали съмъ доволенъ или не отъ отговора на г. министра на благоустройството. Мисля, че следъ тия пояснения, които се дадоха отъ г. министра на благоустройството, не само дължа отговоръ, че съмъ доволенъ, но чувствавамъ, че всички тия обяснения, които се дадоха, трѣбваше да се дадатъ тукъ предъ Народното събрание.

С. Савовъ (д. сг): Шарлатанитѣ не сѣ доволни.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Поповъ за лично обяснение. (Оживление)

Г. Т. Поповъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Покойниятъ Стоилъ Михайловски бѣ казалъ: „Клеветата се лепи по честния човѣкъ, като калъта по босата пета“. Изглежда, че отъ тази истина мнозина общественици у насъ сѣ страдали.

Преди малко г. Кънчо Милановъ ме обвини, че азъ не съмъ ималъ досега куража да излѣза на тази трибуна да се защитя. А малко следъ туй видѣхте, че, когато поискахъ думата за лично обяснение, отъ тази страна (Сочи болшинството) се каза веднага: не може, и имаше тропане по банкитѣ. (Възражения отъ сговориститѣ)

Нѣкои отъ сговориститѣ: Нали Ви се даде думата?

Г. Т. Поповъ (д. сг): Никога не съмъ отбѣгвалъ свѣтлината: не съмъ бухалъ, за да се страхувамъ отъ свѣтлината. (Възражения отъ нѣкои сговористи)

Т. Стоилковъ (д. сг): Оставете го да се изкаже.

Г. Т. Поповъ (д. сг): Всѣкога съмъ търсилъ тая свѣтлина. Още въ началото, когато се сложи въпросътъ за аферитѣ, въ казички, азъ заявихъ: „Г-да! Дайте възможностъ една анкета да провѣри всичкитѣ тия факти, да провѣри всички тѣзи обвинения, които се сипятъ противъ менъ; дайте ми възможностъ да се снабдя съ документи, съ факти, за да не излѣза съ голословия, както излѣзоха хора противъ менъ, за да ме обвиняватъ“. Тая анкета не се направи, не стана абсолютно никаква провѣрка на всичката онака калъ, която се хвърляше върху менъ. Цѣли 4—5 месеци азъ бѣхъ обвиняванъ, руганъ, азъ бѣхъ наричанъ рушителъ едва ли не на държавата, изнудвачъ, аферистъ и какво ли не още. И сега, когато азъ искамъ да хвърля една малка свѣтлина...

Т. Стоилковъ (д. сг): Голѣма хвърлете!

Г. Т. Поповъ (д. сг): ... върху всичко това, пакъ ми се казва: не!

Г-да! Ще премина направо къмъ въпроса. Диверсията, която направи г. министърътъ на благоустройството, съвсемъ не може да умие онѣзи обвинения, които се хвърлятъ противъ него по този търгъ. Азъ, като приятелъ на г. министра още отъ ученическата скамейка, година преди да стане този търгъ — запомнете това добре, г. министърътъ има изложение отъ тѣзи французки фирми, нека ви го прочете, за да видите какво се иска въ него — се явихъ при него като единъ малкъ общественикъ, натоваренъ съ единъ тежкъ кръстъ, както всички сте натоварени, за да защитя една права кауза. Тия фирми се оплаквахъ — това бѣше една година преди да се произведе търгътъ — че не ги допуснали до този търгъ и искаха да помоля г. министра да бѣдатъ допуснати.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Изхвърленъ бѣше отъ кабинета на министра.

Г. Т. Поповъ (д. сг): Не е вѣрно, че съмъ билъ изхвърленъ отъ кабинета на г. министра — заявявамъ го най-тържествено. Напротивъ, всѣкога съмъ билъ приеманъ отъ него най-любезно.

Е. Колевъ (д. сг): Кажете, предлагате ли на г. министра 500.000 л.? Отговорете на този въпросъ. (Глъчка)

Г. Т. Поповъ (д. сг): Ще Ви отговоря. Почакайте, имайте търпение. — И когато азъ се явихъ при г. министра по този търгъ преди една година, азъ го помолихъ да се видоизмѣнятъ поемнитѣ условия, защото повече отъ 18 години не сѣ измѣнявали въ министерството, макаръ че въ общината сѣ били измѣнявани, колкото се касае за тия чугунени трѣби. И понеже въ заявлението, което подадохъ тия хора до г. министра, казахъ, че ще дадатъ съ 40 милиона лева по-евтино оферта, азъ го помолихъ да назначи една комисия, която да измѣни поемнитѣ условия, за да може да взематъ участие повече фирми и да може да стане една истинска конкуренция, когато ще се отдава на търгъ една доставка за 300.000.000 л. Г. министърътъ не ме изпѣди, а заяви веднага, че въпросътъ е технически и че ще назначи комисия, която да се произнесе. Такава комисия не се назначи. Е добре, когато излизашъ, азъ казахъ на г. министра: „Тия хора заявяватъ, че ако френскитѣ фирми бѣдатъ допуснати да взематъ участие въ търга съ чугуненитѣ трѣби, готови сѣ да дадатъ за благотворителни цели, каквито Вие ще посочите, 1.000.000 л. Това сѣ моитѣ думи, казани тогава, поддържамъ ги и сега, но не съ користъ — заявявамъ най-тържествено. (Оживление верѣдъ сговориститѣ)

Е. Колевъ (д. сг): Два часа приказвахте въ частното заседание на болшинството и не казахте нищо по това, а признахте, че тѣзи пари се даватъ за партията.

Г. Т. Поповъ (д. сг): Чакайте малко. — Е добре, г. министърътъ се възмутилъ, че съмъ казалъ, че тази фирма или тѣзи фирми ще дадатъ за благотворителни цели 1.000.000 л. Какво прѣчеше на г. министра преди една година да изкаже това възмущение предъ своитѣ другари, предъ партията? Защо моето изключване не стана веднага, а едва следъ година, когато търгътъ не се утвърди върху г. Дочевъ? Не чувствувате ли, че крушката има опашка въ тая работа?

Отъ сговориститѣ: А-а-а!

Д. Нейковъ (с. д): Кое е крушката и кое опашката?

Г. Т. Поповъ (д. сг): И азъ ще ви кажа, г-да, въ какво обвинявамъ. Азъ заявихъ, че г. министърътъ имаше възможностъ преди една година да се възмути и да каже: „Г. Поповъ, който е подпредседателъ на Софийската организация на Сговора, който е членъ на окръжния съветъ, се обвинява въ това и това“. Защо мълча г. министърътъ въ продължение на цѣла година? Защо тогавъ не ме изключиха отъ партията и отъ всички обществени длѣжности, които заемамъ, ами това става следъ цѣла една година, тогава, когато търгътъ бѣше вече произведенъ и не можа да се даде на г. Дочевъ? Азъ поддържамъ онѣзи обвинения, които изнесохъ и въ моята брошура, а тѣ сѣ категорични, тѣ сѣ обвинения, дадени отъ инженеритѣ, нѣкои отъ които сѣ чиновници при г. Василева. Тия обвинения сѣ: ...

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Поповъ! Въ сѣда разправяте тия работи, защото сега да ги разправяте, това е дълга работа.

Г. Т. Поповъ (д. сг): Г. министъръ-председателю! Когато единъ, макаръ и малкъ общественикъ, който има задъ гърба си 30-годишна обществена дѣятелностъ, безукоризнена (Възражения отъ сговориститѣ), ...

П. Анастасовъ (с. д): Вие го избрахте. Защо пишете сега?

Г. Т. Поповъ (д. сг): ... никой не е ималъ досега куража да го обвини въ нѣщо, азъ смѣтамъ, че Вие сте длѣжни да му дадете възможностъ да се изкаже.

И тѣй, г-да, азъ заявявамъ, че поддържамъ ония обвинения, които азъ съмъ посочилъ, както въ Окрѣжния съветъ, така и ония, които ще изнеса тукъ предъ васъ. А тѣ сѣ: че поемнитѣ условия за чугуненитѣ водопроводни трѣби сѣ нагласени така, че изключватъ участието на французкитѣ фирми и едно истинско състезание въ този търгъ е абсолютно невъзможно. Това първо. Второ. Тия поемни условия, като изключение, специално за този търгъ, не сѣ съставени отъ компетентното отдѣление, а сѣ съставени лично отъ едно лице, приятелъ и добре разположено къмъ конкурента Дочевъ — това забележете добре.

К. Томовъ (з) и други отъ лѣвицата: Кое е това лице?

Г. Т. Поповъ (д. сг): Така изготвени отъ това лице поемнитѣ условия сѣ изпратени въ отдѣлението, за да се подпшатъ отъ комисията.

Т. Стоилковъ (д. сг): Дочевъ е, който протестира.

Г. Т. Поповъ (д. сг): Следъ като поемнитъ условия сѣ били обявени, станали сѣ известни измѣнения въ тѣхъ, измѣнения много сѣществени, измѣнения, които отварятъ една вратичка, за да се даде възможностъ въ послѣдствие да се вършатъ произволи. Тия измѣнения сѣ: въ пунктъ 3 на чл. 30 отъ поемнитъ условия допълнително е предвидена една по-голяма трайностъ на водопроводъ отъ чугунени трѣби. Това е направено, за да се изкаратъ тѣ много по-евтини. А кой е конкурентъ за тѣзи чугунени трѣби? Г. Дочевъ. По-нататкъ. Сѣщиятъ членъ отъ поемнитъ условия дава право на г. министра да назначава по свой изборъ „специалисти“, които, съвмѣстно съ тържната комисиия, да извършатъ преценката кому да се възложи търгътъ. Това право министерството е използвало по единъ лице-приятелъ и малко загадъченъ начинъ, въ полза на Дочевъ, понеже като членъ въ числото на тия „специалисти“ е назначило инженеръ Павловъ, който е близъкъ роднина на г. министра и свако на Дочевъ, конкурентъ при тая сѣщата фирма.

Следъ като търгътъ е билъ произведенъ, праща се тогава главниятъ директоръ, г. инженеръ Пачевъ, въ Германия, и то въ фабриката, която представлява г. Дочевъ.

Самъ г. министърътъ призна, че е оставилъ номеръ за заповѣдь, но азъ твърдя и сега, че заповѣдь за тая командировка не е имало, че на този инженеръ отпускъ не е разрешаванъ (Възражения отъ сговориститѣ) и питамъ тогава, кой е платилъ пътнитѣ му пари?

Т. Стоилковъ (д. сг): Грѣшка е направилъ министърътъ, защото тебе не е пратилъ! Хайдукъ!

Г. Т. Поповъ (д. сг): Питамъ, чии интереси е защищавалъ г. Пачевъ тамъ и г. министърътъ дали е знаелъ за цѣлата тая работа?

Тѣзи обвинения, така конкретизирани, г-да, азъ заявявамъ, че и сега ги поддържамъ.

Нѣщо повече: установява се, че сѣщиятъ тоя г. Дочевъ, който самъ твърди въ своя докладъ, че е ималъ винаги и свободенъ достѣпъ до г. министъръ Славейко Василевъ, е упражнявалъ известно давление върху нѣкои отъ инженеритѣ. Не е вѣрно, че азъ съмъ отивалъ при нѣкои отъ инженеритѣ или че азъ съмъ мое положение съмъ повлиялъ върху тѣхъ да се произнесатъ въ полза или въ вреда на тая оферта. Това сѣвсемъ не е вѣрно. Тѣ най-категорично го отказватъ и въ своитѣ показания предъ следователя. Никога не съмъ ходилъ при тѣхъ. Тѣхнитѣ показания сѣ резултатъ на научнитѣ изследвания, които тѣ иматъ отъ дългата практика по този въпросъ. И като така, г-да, не може абсолютно никой да ме обвини въ користъ по тая работа. Заявявамъ ви тукъ, че никога не съмъ се интересувалъ; и азъ съмъ доволенъ, че държавата по тоя търгъ можа да икономиса тия 83 милиона лева. Увѣренъ съмъ, г-да, че ако на сцената не бѣше излязла тая афера — въ кавички ще кажа азъ — търгътъ щѣше да бѣде възложенъ на г. Дочевъ. Тоя въпросъ бѣше предрешенъ, за мене поне. И сега заявявамъ и твърдя, че ако търгътъ не се състои, ако стана нужда да се произведе втори търгъ, при който се намалиха ценитѣ, ако само тая заслуга е моя, азъ приемамъ наградата да бѣда клеветенъ, руганъ отъ всѣка страна безпощадно, да бѣда малтретиранъ и да ми се запушватъ устата.

Р. Начевъ (д. сг): Вѣрно ли е факсимилето на Вашето писмо, съ което сте искали комисиона? Вѣрно ли е, че черновката му е написана отъ Васъ?

Г. Т. Поповъ (д. сг): Кое писмо?

Р. Начевъ (д. сг): Отъ Захариевъ.

Г. Т. Поповъ (д. сг): Това абсолютно не е вѣрно. Всичко това е единъ шантажъ, една лъжа.

Е. Колевъ (д. сг): Искали ли сте 4.000 л. комисиона отъ Дирекцията на бѣжанцитѣ за доставка на 4 пишуци машини?

Г. Т. Поповъ (д. сг): Какъ не Ви е срамъ, коскоджамити депутатъ, да се занимавате съ такава работа! Щомъ питате, ще Ви кажа.

Е. Колевъ (д. сг): Искали ли сте комисиона за доставката на пишуци машини въ общината? Искали ли сте комисиона за продажбата на пишуци машини за мината „Перникъ“?

Г. Т. Поповъ (д. сг): Срамота е да говорите това!

Е. Колевъ (д. сг): Ето документитѣ! (Показва писма)

Т. Стоилковъ (д. сг): Ти като градоначалникъ на Пловдивъ обираше проституткитѣ. Вижъ доклада въ Министерството на вътрешнитѣ работи. Хайдукъ! Това е твоята морална стойностъ!

Г. Т. Поповъ (д. сг): Какъ не те е срамъ!

П. Анастасовъ (с. д): (Къмъ Т. Стоилковъ) Вие го избрахте за депутатъ.

Т. Стоилковъ (д. сг): (Къмъ П. Анастасовъ) Почакайте малко по тоя въпросъ.

Председателстващъ А. Христовъ: (Силно звѣни)

Г. Т. Поповъ (д. сг): Г-да! Съобщи се въ вестницитѣ за една голѣма афера — въ кавички — че съмъ вземалъ 4.000 л. отъ продажбата на нѣкакви си 4 пишуци машини. Г. Джуджевъ излѣзе снощи въ в. „Миръ“ и заяви, че моята оферта е била съ по 500 л. по-евтина за всѣка машина, и затуй сѣ купили машинитѣ отъ мене. Нѣщо повече: азъ ще ви заявя, че съ тая почтена фирма, името на която не се съобщава, азъ имамъ сключенъ договоръ отъ 1925 г. за съдружие при продажбата на тия пишуци машини — подчертавамъ това — и за всички продадени машини отъ мене дѣлилъ съмъ печалбитѣ съ тая фирма.

Т. Стоилковъ (д. сг): Това нѣма никаква връзка съ личното Ви обяснение.

Председателстващъ А. Христовъ: (Звѣни)

Г. Т. Поповъ (д. сг): Да, ние ще Ви питаме дали да търгуваме или не! А Вие кога то правихте вашитѣ гешефти! Какъ смѣтате Вие да говорите?

Т. Стоилковъ (д. сг): Не можемъ да те търпимъ повече, хайдукъ!

Г. Юртовъ (нар. л): Г. Поповъ! Вие казахте, че Дочевъ билъ изпратилъ инженеръ Пачевъ да отиде въ фабриката на негови разноски, а г. министъръ Славейко Василевъ отговори, че Дочевъ се оплаквалъ, че Пачевъ не е отишелъ въ тая фабрика. Кое отъ дветѣ е вѣрното?

Е. Колевъ (д. сг): Вѣрното е, че той инсинуира и лъже постоянно.

Г. Т. Поповъ (д. сг): Никога не съмъ инсинуиралъ.

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): Г. Пачевъ, за когото говорите, че е отишелъ за смѣтка и по желание на Дочевъ въ странство, дава мнение противъ Дочевъ.

К. Томовъ (з): Хубаво го инсценирахте, пъкъ сега се смѣте.

П. Анастасовъ (с. д): (Къмъ д-ръ К. Милановъ) Ами Вие какво правихте въ мелницата на Буровъ въ Койнаре? Отговорете!

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): Вие сте демагогъ! Не Ви е срамъ!

Председателстващъ А. Христовъ: Г. Поповъ! Кажете заключението си.

Г. Т. Поповъ (д. сг): И така, г-да, азъ заявихъ и поддържамъ, какво г. Пачевъ е отишелъ въ Германия, безъ да има заповѣдь за командировка, нито пъкъ му е разрешаванъ отпускъ. Забѣтвалъ го е въ неговото отсъствие инженеръ Джамбазовъ. Азъ питамъ г. министра: знаелъ ли е чии интереси е защищавалъ г. Пачевъ, когато е представлявалъ българската държава въ Германия?

Г-да! Преди да хвърлямъ обвинения къмъ когото и да било, винаги съмъ чакалъ да се добера до данни, до факти, или показания на лица, които ще ги засвидетелствуватъ и тукъ, и предъ сѣда, и навсѣкѣде, и следъ това да изнасямъ моитѣ обвинения. Азъ предъ васъ заявихъ, че въ онзи моментъ азъ не можехъ да обвинявамъ, за мене всички сѣ честни. Днесъ, обаче, когато имамъ на рѣце документи, факсимилета, всичко това, съ което съмъ въ положение да хвърля свѣтлина върху този въпросъ, азъ смѣтамъ, че за

всѣки съвѣстенъ, безпристрастенъ човѣкъ, който иска по съвѣст да разреши този въпросъ, най-малко, което трѣбва да направи, е да поиска да се назначи една анкета, която да провери всикитѣ тия работи и тогава само да се обвинява Георги Поповъ, тогавъ само да се таксува той като аферистъ, тогавъ само да се таксува той като изнудвачъ на държавата.

Съ какво, г-да, азъ изнудихъ Дочева? Онзи Дочевъ, който въ 1915 г. като представител на държавата е ималъ тупето да иска комисииона за всички онѣзи порѣчки, които сѣ правени за армията и флотата — това сѣ документи, изповѣдани подъ клетва; онзи Дочевъ, който съ револверъ въ рѣка отива при Дамянова и взема отъ него акции за единъ милионъ лева; онзи Дочевъ, . . .

Нѣкой отъ сговориститѣ: Дочевъ не ни интересува, и той е сѣщо като Васъ.

Г. Т. Поповъ (д. сг): . . . който на Христосъ-Възкресе, когато ние се поздравлявахме, отиде въ сѣщия моментъ съ револверъ въ рѣка да изнудва хората, този Дочевъ обвинява другитѣ — въ какво? — въ заплашване, въ изнудване! Той е най-големиятъ изнудвачъ. Дочевъ, който, като му се повѣрватъ 540 хиляди килограма държавенъ тютюнъ, вмѣсто да го продаде на предложената цена 14 шв. фр., продава го — какъ мислите? — за 940 италиански лири и оцелява държавата съ 4.360.000 шв. фр., равни на 100 милиона български лева, този Дочевъ има куражъ да обвинява! На този Дочевъ вие давате кредитъ, вие давате довѣрие! Вървете по този пътъ, но Дочевщината ще се провали скоро.

Г. Юртовъ (нар. л): Какво е взелъ Дочевъ, насъ не ни интересува. Твърдите ли Вие, че г. министъръ Славейко Василевъ и инженеръ Пачевъ сѣ заинтересовани въ тази ачикъ далавера? Открито кажете.

Г. Т. Поповъ (д. сг): Такова обвинение азъ не лансирамъ.

Отъ сговориститѣ: А-а-а! (Смѣхъ)

Г. Т. Поповъ (д. сг): Азъ изнасямъ факти, така както сѣ писани, така както сѣ предадени, така както ги изповѣдватъ самитѣ инженери. Азъ не съмъ обвинилъ и не мога да обвинявамъ, но който умѣе да чете между редоветъ, той ще разбере това, г-да, и нѣма защо азъ да го казвамъ.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради пѣтицата и благоустройството.

Г. Т. Поповъ (д. сг): Азъ заявихъ, г-да, че настоявамъ за една анкета.

Т. Стоилковъ (д. сг): (Къмъ министъръ С. Василевъ) Г. министре! Не бива да си рушите авторитета сега, следъ всичката тази изповѣд на единъ батакия.

Министъръ С. Василевъ: Г. г. народни представители! Азъ заявихъ предъ васъ, че за клеветата, нанесена ми отъ г. Георги Поповъ предъ Софийския окръженъ съветъ, азъ чакамъ думата на правосѣдието. Мисля, че по този въпросъ нѣма защо повече да се обяснявамъ.

Искамъ само да дамъ обяснения за две фактически грѣшки, които г. Поповъ направи въ изложението си.

Първо, той каза, че се явилъ при мене една година преди да се съставятъ поемнитѣ условия. Самиятъ законъ е утвърденъ съ указъ отъ ноемврий месецъ 1926 г., а търгътъ стана на 8 юний 1927 г. Г. Поповъ дойде при мене 2—3 месеца преди търга — презъ мартъ или априлъ. Следователно, не една година, а само 2—3 месеца преди търга. Азъ излагамъ фактическата страна на въпроса.

Второ, предложението за 500-тѣ хиляди лева. Г. Поповъ призна предъ цѣлата парламентарна група, че тѣзи пари не сѣ били за благотворителни цели, а за партията. Искамъ да признае това.

Г. Т. Поповъ (д. сг): Това не е вѣрно!

Нѣкой отъ сговориститѣ: Сѣдай тамъ! (Голѣма глъчка)

Председателствуващъ А. Христовъ: (Силно звѣни)

Ц. Бръшляновъ (д. сг): За възстановяване на истината, заявявамъ, че азъ председателствувахъ частното заседание

на болшинството и тамъ г. Поповъ каза, че е предложилъ единъ милионъ за партията.

Председателствуващъ А. Христовъ: 500.000 лева.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Милионъ! Заяви го предъ всички и се взе решение да бѣде изключенъ.

П. Анастасовъ (с. д): Нѣма корупция! . . .

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звѣни)

Г. Т. Поповъ (д. сг): (Казва нѣщо) (Шумъ)

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звѣни)

П. Анастасовъ (с. д): Ами анкетата?

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звѣни) Съобщавамъ на Събранието, че е постѣпилъ законопроектъ . . . (Скарване между Г. Т. Поповъ и д-ръ Ц. Дяковъ. Голѣма глъчка)

Г. Т. Поповъ (д. сг): Кажете ми конкретно, че съмъ взелъ отъ нѣкого единъ левъ, азъ ще се обеса, защото съмъ чистъ, защото нѣмамъ нищо върху себе си. (Голѣмъ шумъ)

Председателствуващъ А. Христовъ: (Силно звѣни) Съобщавамъ на Събранието, че е постѣпилъ отъ Министерството на вътрешнитѣ работи и народното здраве законопроектъ за допълнение на чл. 33 отъ закона за заселване бѣжанцитѣ и обезпечаване поминѣка имъ. (Вж. прилж. Т. I, № 66)

Ще ви се раздаде.

Пристъпваме къмъ първата точка отъ дневния редъ — трето четене на законопроекта за разрешаване на Велико-търновската община да сключи заемъ.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ Д. Мангърровъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло безъ измѣнение)

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ на трето четене законопроекта за разрешаване на Велико-търновската градска община да сключи заемъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема. (Вж. прилж. Т. II, № 40)

Пристъпваме къмъ втората точка отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за разрешаване на Ямболската градска община да сключи заемъ.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ Д. Мангърровъ (д. сг): (Прочита изцѣло законопроекта безъ измѣнение).

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ на трето четене законопроекта за разрешаване на Ямболската градска община да сключи заемъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема. (Вж. прилж. Т. II, № 41)

Пристъпваме къмъ третата точка отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за гражданското сѣдопроизводство — продължение разискванията.

Има думата народниятъ представителъ г. Никола Андреевъ.

Н. Андреевъ (р): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Законътъ за гражданското сѣдопроизводство заема първо мѣсто въ реда на процесуалнитѣ закони. А процесуалнитѣ закони, както това е известно, дори за поширокъ кръгъ хора, вънъ отъ професията на юриститѣ, сѣ регуляторъ на правосѣдната политика въ всѣка страна. Гражданската процедура, гражданското сѣдопроизводство, което трасира пѣтицата, опредѣля срѣдствата и посочва способитѣ за признаването на гражданскитѣ права предъ сѣдебнитѣ учреждения и за тѣхното изпълнение посрѣдствомъ сѣдебно-изпълнителнитѣ органи, се явява отъ своя страна пѣкъ главенъ регуляторъ на тая правосѣдна политика, която се следва отъ едно или друго лице, като шефъ на правосѣдното ведомство.

Така прецизно и съ малко думи охарактеризирано голѣмото значение на процесуалнитѣ закони и по-специално на закона за гражданското сѣдопроизводство, следва да се съгласимъ всички, какво законътъ за гражданското сѣдопроизводство наистина трѣбва да бѣде отъ едно по-трайно естество, и по-рѣдко да търпи промѣни. Законътъ за гражданското сѣдопроизводство, както и материалнитѣ закони, създаватъ възможностъ да се отпочне и създаде една сѣ-

дебна практика, която, напластена въ течение на години, при съществуването на единъ и сѣщъ режимъ, на единъ и сѣщъ законъ, и особено законъ отъ процесуален характеръ, създава отъ себе си и закрепва една юриспруденция, която сама се явява вече не само като помощникъ и регулаторъ на правосъдието и правораздаването, но и като източникъ, макаръ и допълнителенъ източникъ, на правото. Юриспруденцията дотолкова, доколкото може да се третира и схване като източникъ на правото, се явява въ ново време най-гъвкавиятъ, най-отзивчивиятъ източникъ на правото. Съ своята гъвкавостъ, съ своята еластичностъ, юриспруденцията може най-бързо и най-леко да се приспособява къмъ нуждитъ на живота, да задоволява тѣзи нужди, да отговаря на известни потребности, когато законътъ, като основенъ, като първиченъ източникъ на правото, се явява въ действителностъ много консервативенъ, мъчно податливъ на измѣнения и промѣни.

Така ако се прецени и погледне и на значението на гражданското сѣдопроизводство — като основа и база отъ която и надъ която израства една процесуална юриспруденция — трѣбва още веднѣжъ и отъ това гледище да признаемъ, че неговитѣ промѣни, неговитѣ измѣнения трѣбва да ставатъ постепенно и колкото се може по-нарядко, а не тѣй често, не така бързо, не така леко и съ сравнително малки и не отъ широкъ кръгъ правници проучвания, както е случаятъ съ настоящия проектъ.

Нашиятъ законъ за гражданското сѣдопроизводство, за съжаление, е измѣняванъ вече около 20 пѣти. Само въ рѣдки изключения, при рѣдки случаи тѣзи измѣнения сѣ ставали следъ едни действителни проучвания, следъ едно широко афиширане на промѣнитѣ и на нуждитѣ, които трѣбва да се задоволятъ съ тѣзи промѣни. Трѣбва да се признае, че само измѣнението, което стана преди години по инициативата и при шефството на г. професора по процесуално право Абрашевъ, само тогава стана действително едно по-широко по-изчерпателно, по-основно изучаване на нуждитѣ, на способитѣ и промѣнитѣ, които трѣбва да задоволятъ тѣзи нужди на нашето процесуално право при правораздаването.

Настоящиятъ новъ законопроектъ, тѣй както се слага предъ насъ, иде вече не да внесе известни промѣни, не да прокара нѣкои новости частични, откъслечни, а да направи едно основно измѣстване, едно основно промѣнение на процесуалнитѣ институти и по форма, и по сѣщество — и по такъвъ начинъ да се създаде единъ свършено новъ редъ на нѣщата въ областта на процесуалното право у насъ. Правъ е може би въ такъвъ случай професорътъ по гражданско сѣдопроизводство г. Абрашевъ, който преди нѣколко дни се провикна въ нашия ежедневенъ печатъ и каза: „Новиятъ редъ често пѣти създава безредие; новитѣ и многото закони често пѣти създаватъ беззакония“, защото, както това можа да обясни накратко по този пунктъ и г. Палиевъ вчера, често пѣти дори запетайкитѣ, отдѣлитѣ съюзи и предлози създаватъ такива навиди, такива традиции и такава сѣдебна практика, която се измѣня, която се губи, която се проваля и се поражда въ нови съмнения, нови колебания, нови трудности, за изравнението и изглаждането на които и за възприемането и разбирането на които нови текстове, сѣ потребни нови усилия въ течение на години.

Ето, на това гледище като застанемъ и преценимъ схващането на г. министра на правосъдието да внесе единъ свършено новъ проектъ за гражданското сѣдопроизводство, ние отъ наша страна заявяваме, че този проектъ не бѣше тѣй необходимъ, тѣй належащъ, независимо отъ това, че не е достатъчно проученъ и широко афиширанъ, за да се използва мнението, както на авторитетнитѣ юристи, така и на хората на практиката — адвокатитѣ и сѣдитѣ, респективно тѣхнитѣ съюзи — за да може този новъ законопроектъ да отговори въ единъ голѣмъ размѣръ на нуждитѣ, които по преценката на г. министра се чувствуватъ въ нашето сѣдебно ведомство. Г. министърътъ обяснява въ мотивитѣ къмъ законопроекта, че стимулитѣ, които сѣ го подтикнали да внесе единъ новъ законопроектъ за гражданското сѣдопроизводство...

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Г. Андреевъ! Да Ви поправа. Законопроектътъ нито е свършено новъ, нито е новъ; нова е само нумерацията. Недейте изпуца това изъ предъ видъ.

Н. Андреевъ (р): Азъ ще имамъ случай по-после да ви посоча нѣкои текстове и да докажа това.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Да казвате, че този законопроектъ билъ свършено новъ или новъ — това свършено не е вѣрно. Нумерацията — да, тя е нова.

Н. Андреевъ (р): Азъ ще имамъ случай да посоча съдържанieto на нѣкои текстове отъ законопроекта и ще видите, че има прокарани много голѣми новости.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: По тѣхъ ще говорите. Азъ чакамъ критиката, разбира се.

Н. Андреевъ (р): Г. министърътъ изтъква, че нуждата отъ единъ новъ проектъ, а не отъ частични, малки и постепенни промѣни на закона за гражданското сѣдопроизводство, се обяснява, между другото, и съ това, че въ закона за гражданското сѣдопроизводство се чувствували голѣми празноти. Добре. Ако се чувствуватъ такива празноти, тѣ можеха да бѣдатъ попълнени, тѣ можеха да бѣдатъ задоволени, тѣ можеха да бѣдатъ изравнени посредствомъ частични и постепенни измѣнения, безъ да е нужно едно такова основно ревизиране, единъ такъвъ широкъ и основенъ прегледъ и промѣна на почти всички процесуални институти въ нашето процесуално право, въ гражданското сѣдопроизводство.

На второ мѣсто, г. министърътъ изтъква, че се е наложило да се внесе единъ новъ проектъ за гражданското сѣдопроизводство, а не да се направятъ частични измѣнения и промѣни затуй, защото терминологията въ закона била свършено остарѣла, неправилна, неточна, неотговаряла на правното съзнание и на правнитѣ понятия, които се формирали вече достатъчно и закрепнали въ юридическия речникъ на българското правосъдие.

По отношение на терминологията можеше и може да стане една промѣна, единъ прегледъ, безъ да е нужно, обаче, да се внесе единъ цѣлъ новъ законопроектъ за гражданското сѣдопроизводство и безъ да е нужно да се въвеждатъ институти свършено нови и по форма, и по сѣщество тогава, когато тѣзи институти и тѣзи промѣни не сѣ поне почувствувани като една нужда, като една потребба неотложна, която може да оправдае онзи трудъ, онази енергия и оная промѣна на създадената и закрепватата се вече юриспруденция у насъ, който трудъ и която енергия ще коштува новия законопроектъ за гражданското сѣдопроизводство, докато стане законъ.

Но въ това отношение трѣбва да се подчертае, че терминологията и на новия законопроектъ за гражданското сѣдопроизводство, отъ гледна точка на нейната правилностъ, на нейната точностъ, на нейната гъвкавостъ, не отговаря и не задоволява нуждитѣ, не задоволява разбиранията на нашитѣ правници. Има, напр., такива неудачни и такива простовати, бихъ казалъ, понятия и изрази въ законопроекта за гражданското сѣдопроизводство, които не търпятъ никаква юридическа критика, които въ всѣки случай ни най-малко не могатъ да отразятъ научно юридическитѣ понятия, които тѣ визиратъ и най-малко могатъ да бѣдатъ изразъ и да създадатъ единъ юридически речникъ следъ 50-годишенъ свободенъ животъ и 50-годишна юридическа дейностъ у насъ.

Посочвамъ единъ примѣръ. Въ чл. 15 отъ законопроекта се говори за „отдѣлитѣ мирови сѣдилища“, вмѣсто да се говори за „относителна“ подсѣдность, тогава когато и студентитѣ отъ първитѣ семестри въ юридическия факултетъ добре знаятъ и разграничаватъ материалната отъ относителната подсѣдность. Новиятъ законопроектъ за гражданското сѣдопроизводство, който, божемъ, трѣбва да задоволи една по-правилна и по-точна правна терминология съ своето съдържание, говори за отдѣлни мирови сѣдилища, а не казва „относителна“ подсѣдность.

Прочее, и терминологията, както казахъ, можеше да бѣде исправена посредствомъ единъ прегледъ на юридическитѣ понятия и на отдѣлитѣ изрази въ съществуващия вече законъ за гражданското сѣдопроизводство, безъ да бѣше нужно да се внесе новъ законопроектъ за гражданското сѣдопроизводство.

Но това, което е интересно, г. г. народни представители, въ настоящия законопроектъ, това, което трѣбва да спре вниманието ни, когато обсъждаме този законопроектъ тукъ, отъ трибуната на Народното събрание, не сѣ неговитѣ отдѣлни постановления, не сѣ неговитѣ отдѣлни новости по отношение на отдѣлитѣ институти, по отношение на тѣхната промѣна отъ формална страна или отъ страна на тѣхното сѣщество, а въпросътъ е: отъ обществено гледище доколко тоя законопроектъ, като стане законъ, ще задоволи

общественият нужди у нас, доколко той ще създаде условия за едно действително добро правосъдие — както г. министърът се старае да ни увери в своите мотиви, че законопроектът има за целъ да създаде условия и да гарантира тези условия за едно правилно и добро правосъдие у нас.

Когато е въпрос за говоримъ за добро правосъдие, трябва да се отвори една скоба и на първо място да се изтъкне, че добро правосъдие ще имаме или бихме имали въ по-свършена форма тогава, когато преди всичко имаме добри съдии. А добри съдии сж не само ония съдии, които имат достатъченъ запасъ отъ юридически познания. Тукъ ще е необходимо, между другото, да се изтъкне нуждата отъ тяхната материална безпечност, нуждата отъ тяхното добро материално възнаграждение. На второ място, трябва да се потърсятъ и закрепятъ нужните устойчиви характеристики, моралъ и честъ въ българското съдилиство, съ каквото моралъ и честъ въ съдилиството, слава Богу, България може да се похвали. На трето място, за съдията трябва да се създаде и на дѣло да се осъществи — това е най-важно и то трябва да се подчертае — съдийскиятъ стабилитетъ, съдийската несмѣняемостъ. Наистина, презъ време на днесъ управляващата групировка, съдийската независимостъ формално е възстановена; законътъ за несмѣняемостта на съдията е възстановенъ. Но по този начинъ, по който е възстановена съдийска независимостъ и съдийската стабилност, тя въ живота не съществува. Има вече много случаи при съществуването на сегашния законъ за съдийската независимост, когато съдията биватъ мѣстени, уволнявани, повишавани — въ кавички — и по този начинъ се отслабва и измѣства значението на закона за съдийската несмѣняемост, съдийскиятъ стабилитетъ стара проблематиченъ. Тукъ не е дума за това, че прокуроритъ днесъ сж смѣняеми, че прокуроритъ и днесъ продължаватъ да бждатъ въ ръцетъ на министъра, въ ръцетъ на управляващата групировка една играчка, че може, подъ форма на повишение или премѣстване, просто да бждатъ вземени отъ единъ северенъ пунктъ на нашата страна и да бждатъ пратени — интернирани — въ единъ краенъ юженъ пунктъ, както стана съ ломския прокуроръ, за съжаление, при г. професора по наказателно право, уважаемия г. министъръ Кулевъ. Не е думата тукъ за нѣкои следователи, които могатъ да бждатъ „повишени“ мимо тяхната воля, затова защото сж изтъкнали своята съдийска служба съ нужното достойнство и честъ. Думата е и за самитъ съдии, които сж гарантирани, божемъ, а въ действителност пакъ посредствомъ повишение сж често жпти мѣстени, унижавани и поставяни по такъвъ начинъ въ несигурно положение, поставяни въ положение на изкушение, на колебание, на неустойчивост.

Дотогава, докогато ние нѣмаме разширена и затвърдена съдийска несмѣняемостъ и по отношение на прокуроритъ, доотогава, докогато нѣмаме осъществяване на съдийската несмѣняемост, макаръ и по съществуващия законъ, едно действително осъществяване, действително гарантиране на тая независимост, доотогава не може да се очаква, че въ България ще достигнемъ до едно напълно независимо правосъдие, при което, наистина, съдията ще могатъ да бждатъ добри. Тѣ могатъ да бждатъ добри, но не могатъ да бждатъ спокойни, не могатъ да бждатъ независими при извършване на своята социална функция, каквато е правораздаването.

Г. министърътъ на правосъдието въ своитъ мотиви, или по-право, по-безлично да се изрази, мотивитъ на законопроекта изтъкватъ като стимулъ, като основание да се създаде новиятъ законопроектъ за гражданското съдопроизводство две нужди: да се осъществи бързина въ българското правосъдие и, отъ друга страна, да се направи това правосъдие леснодостъпно, да не бжде скъпо, да бжде колкото се може по-евтино. Тѣзи сж двата принципа — ускоряване на правосъдието, отъ една страна, и поевтиняване на правосъдието, отъ друга страна, които съставляватъ обществената страна на настоящия законопроектъ, които предизвикватъ, които привличатъ обществения интересъ върху него. Върху тия именно два принципа, бързината и евтинията на правосъдието, азъ ще искамъ да се سرا и да направя известенъ анализъ, за да видимъ доколко тѣ сж намѣрили своя реаленъ изразъ и доколко тѣ ще могатъ да се осъществятъ отъ съдържанието на новия законопроектъ за гражданското съдопроизводство.

На първо място г. министърътъ изтъква, че бързината ще се осъществи посредствомъ възприемането на писменото начало въ нашия граждански процесъ. Този въпросъ двамата уважаеми преждеговоривши оратори го засегнаха, спрѣха се на него и на мене не остава освенъ сж две дума

да повтора онова, което тѣ изтъкнаха за пълнота и за правилностъ на мосто изложение. Предвижда се по дѣлата да има искова молба и отговоръ; освенъ това сж предвижда и допълнителна искова молба и допълнителенъ отговоръ. Изтъкнаха го вече преждеговорившитъ, подчертавамъ го и азъ, че тая допълнителна искова молба и този допълнителенъ отговоръ се явяватъ излишенъ баластъ дори и по процеси отъ по-сложно естество. Тѣ сж излишни въ тая смисълъ, че по тия именно процеси съдятъ и безъ това ще постанови при наличността само на искова молба и на отговоръ — както и съдържанието на закона постановява — да се разисква въпросътъ за доказитъ въ първото по дѣлото заседание, когато вследствие размѣната на книгата се явява нужда отъ изяснения, отъ изслушване на странитъ. Щомъ като при сложнитъ процеси и безъ това ще се прибѣгне до първо заседание, когато сж се породили въпроси, които ще трябва да бждатъ изяснени въ едно първо заседание, явява се свършено излишно писането на допълнителна искова молба и допълнителенъ отговоръ, посредствомъ които канцеларията на съда ще бжде отрупана съ входящи и изходящи нумера, за препращане и връщане на допълнителната искова молба и допълнителния отговоръ. Отъ друга страна, процесътъ ще се забави още и затова — не само поради претрупаностъ на канцеларията — защото ще трябва нова сметка за връчване на единитъ и другитъ допълнителни книга, за тяхната размѣна.

За да вървя бързо въ този пътъ на мисли, ще кажа нѣщо за писмеността и въ въззивната инстанция. Изтъкна се, че въ първото по дѣлото заседание могатъ да се допускатъ нови доказателства поради „новооткрити“ обстоятелства. Щомъ като единъ процесъ е миналъ първата инстанция, изясненъ е въ първото и второто заседание въ течение на дѣлото до свършването на първата инстанция, следъ като е дадена възможностъ на странитъ да потърсятъ доказателства, да се защитятъ и да направятъ своитъ искания и възражения за доказитъ и въ въззивната инстанция и като ще се отиде и въ първото по дѣлото заседание следъ тази размѣна на книга, тогава ние въ действителност не правимъ никакво ускоряване въ правораздаването по отношение въззивната инстанция, ние чисто и просто подчертаваме за още единъ периодъ отъ време по същия начинъ да се процедира въ въззивната инстанция и увѣковѣчаваме онай бавностъ, за която ставаше дума и вчера и която е винаги на устата на всички юристи, адвокати и съдии. По такъвъ начинъ ние не ускоряваме развитието на гражданския процесъ, следователно, не даваме възможностъ за бързина въ правосъдието и по отношение на въззивнитъ инстанции.

На второ място законопроекътъ цели да ускори правосъдието посредствомъ измѣняването на подсудността, като създава една нова подсудностъ, при която решенията на мировитъ съдилища по всички искове до 1.000 л. сж окончателни, не подлежатъ на никакво обжалване, нито по въззивенъ, нито по касационенъ редъ, и влизатъ въ законна сила, а по отношение на исковетъ отъ 1.000 до 3.000 л., законопроекътъ създава възможностъ да бждатъ тѣ обжалвани по апелативенъ редъ предъ окръжнитъ съдилища. При наличността на създалата се вече практика и на добрия се навикъ у съдещитъ се страни, въ адвокати и съдии, практика и навикъ, които не се оказватъ пакостни и зловредни за интереситъ на ония, които се съдятъ, както и за достойнството и престижа на самото правосъдие, при сегашното положение, че решенията по искове до 2.000 л. сж окончателни по същество и не подлежатъ на апелативно обжалване, мене ми се струва, че е свършено излишно или най-малко несъвмѣстимо съ стремежа да се постигне бързина въ правораздаването, въвеждането на новитъ правила, споредъ които, решенията по тѣзи искове да подлежатъ на обжалване по въззивенъ редъ, т. е., да се обжалватъ предъ окръжнитъ съдилища по същество. Азъ заставамъ на гледището, че решенията по искове до 3.000 л. — а по досегашния законъ до 2.000 л. — могатъ и трябва да останатъ окончателно решени по същество отъ мировия съдия, а да подлежатъ на обжалване само по касационенъ редъ, и то предъ окръжнитъ съдилища. Съ това нѣма да създадемъ никакъвъ рискъ за правилността, за правдивостта, за законността на тѣзи решения, а, отъ друга страна, има и възможностъ да се направи единъ формаленъ прегледъ и провѣрка на силата, на значението и на стойността на решенията, издавани отъ мировитъ съдии по тѣзи искове.

Мировиятъ съдия ще може да решава тѣзи искове съ нужната компетентностъ, съ известна опитностъ и практика, сравнително правилно, подготвено и добре, така, както

се върши тая работа и досега въ течение на 5—6 години. Това толкова повече, като се има предъ видъ, че мировитѣ сѣдилища сравнително ще бѣдатъ опразднени, ще бѣдатъ облекчени при новата подсѣдностъ и при новия законъ за гражданското сѣдопроизводство. Защо? Защото цената на иска се опредѣля вече по действителната стойностъ, действителната цена на спорнитѣ имоти, а не по тѣхната данъчна оценка. Въ такъвъ случай голѣмата частъ отъ вещнитѣ искове за недвижими имоти ще отидатъ по подсѣдностъ въ окръжнитѣ сѣдилища, като първа инстанция, и грамадно количество на тѣзи вещи искове, които сега сѣдѣтъ на мировитѣ сѣдилища, не ще останатъ тамъ, следователно, мировитѣ сѣдии и въ това отношение ще могатъ да разполагатъ съ повече време, съ по-голѣма свобода, за да преняватъ сравнително по-обстойно доказателствата, да обсъждатъ процеситѣ и да издаватъ по-правилни решения.

Законопроектътъ цели ускоряването на правосѣдието, създаването на една бързина въ правораздаването, а създава възможностъ, щото охранителнитѣ процеси или, по-конкретно, сѣдебнитѣ дѣла да подлежатъ на обжалване по общия редъ, сир., и на въззивно, и на касационно обжалване. Споредъ режима, установенъ по сега съществуващия законъ, опредѣленията, съ които се допускатъ дѣлбитѣ, както и опредѣленията, съ които се утвърждаватъ раздѣлителнитѣ протоколи, подлежатъ само на касационно обжалване. Тая практика, която се създаде отъ досега съществуващия законъ въ продължение на 6 години, по моята скромна прещенка, не се оказва ни най-малко вредна и опасна за интереситѣ на сѣдѣщитѣ се страни. Тогава, когато самата процедура за дѣлата създава възможностъ за завеждане на установителни искове на общо основание, за да се гарантиратъ правата на ония, които въ течение на охранителното производство не сѣ били добре застъпени или защитени, когато и при съществуващия сега режимъ тѣзи дѣла се бавятъ редъ години, въ всѣки случай не по-малко отъ три години, докато се свършатъ въ дветѣ инстанции, по същество и по касационенъ редъ, и като целимъ и се стремимъ да ускоримъ правосѣдието, да го направимъ по-бързо, защо е потребно сега, тѣзи именно дѣла, тѣзи охранителни производства да ги направимъ да подлежатъ на обжалване по общия редъ, сир., и на въззивно, и на касационно обжалване: веднѣжъ при допускането на дѣлата и втори пътъ при утвърдението на раздѣлителния протоколъ? Очевидно, ако се цели да се ускори правосѣдието, тукъ има едно заблуждение или голѣма погрѣшка или неправилно схващане на срѣдствата, които се сочатъ за ускоряването на правораздаването. Азъ дори смѣтамъ, че онѣзи дѣла, които, по тѣхната оценка, ще бѣдатъ подсѣдени на мировитѣ сѣдии, трѣбва да подлежатъ на касационно обжалване, и то предъ окръжнитѣ сѣдилища, а не на касационно обжалване, както бѣше досега, предъ апелативнитѣ сѣдилища, защото така по-лесно, по-бързо ще се разглеждатъ, процеситѣ ще бѣдатъ, при движението имъ отъ едно сѣдилище въ друго, по-близо до мѣстото, където се намиратъ имотитѣ и където живѣятъ сѣдѣщитѣ се страни. Отъ друга страна, окръжниятъ сѣдъ, като касационна инстанция — като инстанция по касационенъ редъ, ще бѣде достатъчна гаранция, каквато е и апелативниятъ сѣдъ, когато сѣди като касационна инстанция.

Създаватъ се нови положения, учредяватъ се нови институти или, по-точно, прибѣгва се до нови срѣдства за опредѣляне цената на иска. Казва се, че тогава, когато има споръ между странитѣ за цената на иска, когато възникне този споръ, или тогава, когато сѣдѣтъ служебно намѣри, че цената на иска не отговаря на действителната цена на спорния по дѣлото предметъ, тогава се прибѣгва до оценка отъ вещи лица. Съ възстановяването на вещитѣ лица, като доказно срѣдство за опредѣляне цената на иска, при препирня за цената на иска, която препирня и сега, а още повече въ бъдеще, постоянно ще се повдига и винаги ще съществува, несъмнено е, че правосѣдието нѣма да се ускори, че нѣма да достигнемъ до една бързина въ правораздаването, несъмнено е, че ще забавимъ това правораздаване. Защо? Защото, на първо мѣсто, ще се отлагатъ процеситѣ за назначаването на вещи лица, на второ мѣсто, затова, че вещитѣ лица не сѣж явили или нѣкои отъ тѣхъ не сѣж се явили, на трето мѣсто, защото сѣдебната канцелария неправилно е призовавала вещи лица, и ще се налагатъ глоби, и т. н. Независимо отъ това, и самиятъ институтъ на вещитѣ лица, особено пъкъ по въпроса за цената на иска, е достатъчно компрометиранъ у насъ. Като оставимъ на страна въпроса за сигурността и стойността на

заклучението на вещитѣ лица по отношение пената на иска, когато има препирня по това, като се спирамъ само на формалната страна на въпроса, че ще става нужна да се отлагатъ процеситѣ единъ, два и три пѣти, за да се призоватъ вещи лица, за да се направятъ отводи, за да бѣдатъ замѣнявани поради смъртъ, заболяване и т. н. . . .

П. Миновъ (з. в): И това е само предварителенъ въпросъ.

Н. Андреевъ (р): Да, това сѣж все още предварителни въпроси, както добавя колегата отъ тамъ. — . . . тогава лесно трѣбва да се разбере и да се съгласимъ, че съ тая новостъ, съ това възстановяване на по-старото положение, което съществуваше по този въпросъ, ние не ускоряваме правосѣдието.

Можемъ и трѣбва да запазимъ онова положение, което имаме и сега, по сега съществуващия законъ, а именно цената на иска да има своята база, да намира своята основа, да търси своя източникъ, ако не единствено, то въ повечето случаи, въ данъчнитѣ оценки на имотитѣ, защото тая оценка, ниска или висока, въ всѣки случай се явява по-постоянна, по-трайна, по-мѣтно и по-рѣдко промѣняема за единъ дълъгъ периодъ отъ време и — което е най-важното — за нея и при нея нѣма да ставатъ такива разтакания и отлагания на процеситѣ, нѣма да става забавяне въ разглеждане на дѣлата по същество и въ издаването на решенията, както това ще става и ще се губи време при новото положение, което се узаконява съ възстановяването на института на вещитѣ лица при оценката на исковетѣ.

Азъ бихъ могълъ въ това отношение да изтъкна и нѣкои други несъобразности, които въ някои случаи не мѣрятъ да достигнатъ онака целъ, която е поставена като главна целъ на закона — ускоряване на правосѣдието. Предвижда се, напр., въ чл. 189 отъ законопроекта глоба за неявилиятѣ се свидетели до 500 л. Тая сума днесъ за днесъ е съвсемъ малка, съвсемъ незначителна. Отъ друга страна, създава се едно неравенство по отношение гражданската и углавна процедура. Оставена глобата въ тоя размѣръ, който се предвижда, ние можемъ да бъдемъ сигурни, че тая наказателна санкция, глоба до 500 л., не ще подеиствува или ще подеиствува въ много рѣдки случаи. Умѣстно е да се увеличи глобата, най-малко да се увеличи до размѣра на онака глоба, която се предвижда за неявяване на свидетели въ углавното сѣдопроизводство, до 2.000 л. Нека се остави, както е оставено, по усмотрение на сѣда, съобразно важността на процеса, съобразно неговата материална стойностъ и заинтересованостъ на страната, съобразно имотното състояние, ако щете на странитѣ, което винаги може да се долови, да се схване отъ даннитѣ по дѣлото, да опредѣли сѣдѣтъ кой размѣръ глоба трѣбва да се вземе и наложи. На всѣки случай предвидената максимална глоба 500 л. е съвършено недостатъчна.

В. Кознички (нар. л): Ами за кметоветѣ, които не връщаватъ призовкитѣ навреме, глобата трѣбва да бѣде още по-голѣма.

Н. Андреевъ (р): То е друго. — Законопроектътъ цели ускоряване на правораздаването, той иска да се създаде бързина въ правораздаването, а задължава по всѣки единъ процесъ да става единъ задължителенъ докладъ, и тогава дори, и това е интересното, бихъ казалъ куриозното, когато странитѣ заявяватъ, че е известенъ на тѣхъ доклада и когато има сведущи лица, подготвени лица, правници, адвокати, като защитници на дветѣ страни. И тогава сѣдѣтъ е длъженъ да направи докладъ. Това за менъ е непонятно и нѣма разуменъ отговоръ, който бихъ могълъ да намѣря за това положение въ законопроекта, който ужъ цели да създаде бързина, да ускори разглеждането на дѣлата. Може би се цели нѣщо друго, което се прикрива, криятъ се може би истинскитѣ причини, истинскитѣ подбуды, които заставятъ министара на правосѣдието да иска да се прави задължително този докладъ. Не зная, може би — не искамъ да хвърлямъ упрекъ на когото и да било, не искамъ да правя и алюзия за никого — и може би съ това се цели да се заставятъ сѣдѣщитѣ да изучаватъ своитѣ дѣла, може би г. министърътъ мисли, че сѣдѣщитѣ не учатъ дѣлата си, . . .

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Прави се сега на габровецъ! Не знае какъ стои работата!

Н. Андреевъ (р): . . . може би висшитѣ чиновници при Министерството на правосѣдието считатъ, че сѣдѣщитѣ се явяватъ въ сѣдилищата, безъ да сѣж погледнали дѣлата . . .

Министър д-ръ Т. Кулевъ: Г. Андреевъ! Целта е да имаме бързо и добро правосъдие.

Н. Андреевъ (р): Азъ извахъ, че за да имаме добро правосъдие, трѣбва да имаме добри съдии, честни, морални, добре обезпечени, и реаленъ съдийски стабилитетъ. Това сѣ условията, за да имаме добри съдии.

Министър д-ръ Т. Кулевъ: Безспорно.

Н. Андреевъ (р): Трѣбва да имаме и добре подготвени съдии съ профѣрени знания.

П. Якимовъ (д. сг): Г. Андреевъ! Вие, като адвокатъ, не си ли проучавате дѣлата?

Н. Андреевъ (р): Но въ всѣки случай не е този редътъ, не сѣ това срѣдствата и възможноститѣ, чрезъ които трѣбва да заставите българскитѣ съдии, които вие считате, че не изучаватъ дѣлата си, да се явяватъ съ подготвени доклади по дѣлата въ съдебнитѣ заседания. И понеже ми се поставя въпросътъ, азъ, като адвокатъ, какви впечатления имамъ, и понеже г. министърътъ ми подхвърля, че се прави на габровецъ, че не зная какъ се явяватъ съдинитѣ при разглеждането на дѣлата, азъ съмъ длъженъ да заява, че въ течение на 13-годишната ми адвокатска практика не съмъ ималъ случай да пледирамъ по каквото и да било процесъ, по каквото и да било дѣло, по което съдията-докладчикъ да се е явявалъ свършено неподготвенъ, да се е явявалъ свършено неведущъ за предмета, за основанието, за условията и даннитѣ по дѣлото. Поради претрупаностъ на съдийската работа, поради малкото време, съ което разполагатъ, поради канцеларскитѣ задължения, които иматъ, и редица условия, при които сѣ оставени въобще българскитѣ съдии, върно е, не винаги могатъ достатъчно добре да изучатъ своитѣ дѣла и достатъчно изяснова и изтъкне да проучватъ основанията и доказитѣ по дѣлото. Но винаги, когато това дѣло ще се решава, винаги когато, следъ като се извършатъ пледариятѣ по това дѣло, съдинитѣ ще се съвещаватъ и ще решаватъ, то се знае, че съдията-докладчикъ ще направи своитѣ проучвания, ако по-рано, при разглеждането на дѣлото, не ги е направилъ. И, следователно, не може да се твърди и не трѣбва да се счита, че българскитѣ съдии, досега поне, сѣ мислили да манкиратъ на своята служба, като сѣ явявали съ непроучени процеси въ съдебното заседание, макаръ че сѣ имали да разглеждатъ маса дѣла, често пѣти не по-малко отъ 30—40 на день и на заседание.

П. Якимовъ (д. сг): За твое улеснение.

Н. Андреевъ (р): Тежко е положението на оня адвокатъ, който очаква да изучи процеса си презъ време на съдебното заседание отъ съдията-докладчикъ и съ това да защити своя повѣреникъ.

П. Якимовъ (д. сг): И това се случва.

Н. Андреевъ (р): Азъ искамъ да се спра по въпроса за бързината и ускоряването на правосъдието на още единъ новъ процесуаленъ институтъ, който се въвежда — за да премине после къмъ втората частъ на моя анализъ, за евтино правосъдие, дотолкова, доколкото се създаватъ условия за такава, или за поскупяването на правосъдието, доколкото наистина проектътъ създава възможностъ за поскупяване на правосъдието у насъ. Това е чл. 285 отъ закона за гражданското съдопроизводство. Но досега съществуващия законъ за гражданското съдопроизводство, всѣки пѣтъ, когато се решава единъ процесъ въз основа на решителна клетва, и имаме лъжезаклеване отъ страната по дѣлото, при новия процесъ, който ще се образува, при наказателното дѣло, потърпевщата страна — първоначалниятъ ищецъ може да се яви като граждански ищецъ, да формулира граждански искъ, и, въ течение на този процесъ — наказателния процесъ за лъжезаклеване — да обособи своя искъ, да докаже своитѣ права и да добие едно решение въ своя полза. При новото положение, което се създава отъ закона за гражданското съдопроизводство, а именно чл. 285, на потърпевщата страна, на първоначалния ищецъ по гражданското дѣло, не се дава възможностъ да се конституира като граждански ищецъ въ втория процесъ. Това му се изрично забранява. Той има само една възможностъ: да се яви тамъ, като частенъ обвинителъ, като помощникъ на представителя на публичното обвинение, на прокурора и косвено, странично да защити своитѣ интереси и да докаже обвинението, че бившиятъ ответникъ, а сегаш-

ниятъ подсъдимъ по наказателния процесъ, се е действително заклевалъ лъжливо и впоследствие, въз основа тая решенията, вѣлѣла въ законна сила, по пѣти на прегледа на решенията, сиречъ, вече при единъ трети процесъ, да може да защити своитѣ права, да установи своитѣ претенции и да добие едно решение въ своя полза.

Какъ ще ускоряваме правосъдието, каква бързина ще се създаде при правораздаването, споредъ новия законопроектъ, тогава когато, вмѣсто да имаме два процеса, три едно лъжезаклеване отъ страната, единъ законопроектъ въ чл. 285 създава три процеса, създава единъ свършено новъ процесъ? И ако е потребно, за да се свършатъ тия три процеси, най-малко по една година за всѣки единъ отъ тѣхъ, ние ще имаме, значи, една присѣда и едно решение, впоследствие по пѣти на прегледа на решенията, следъ три години минимумъ. Очевидно е, че съ татъ новостъ, по пѣти на прегледа на решенията, поради лъжезаклеването, поради престѣплението по първоначалния искъ, и при наличността на новия процесъ, който се създава по чл. 285 отъ законопроекта, правосъдието не се ускорява, а се забавя, замедлява се.

Съ една дума, новиятъ законопроектъ, по отношение на своята претенция да ускори и да създаде бързо правосъдие, съдържа такива новости, които отричатъ тая възможностъ, които прѣчатъ на тая възможностъ да се осъществи, които прямо забавятъ и удължаватъ правосъдието, замедляватъ го, а не го ускоряватъ. Тѣзи, които сѣ съставили новия законопроектъ за гражданското съдопроизводство, били желали да не бѣде българското правосъдие толкова скъпо, както е сега, да бѣде то по възможностъ по-евтино. Това е сѣщо така една претенция на законопроекта, подчертана дебело въ мотивитѣ му.

И наистина, тази претенция е отъ значение, тя трѣбва да бѣде задоволена. Г. министърътъ, вносителътъ на законопроекта, и комисията, която го е работила, много умѣстно, много правдиво сѣ спрѣли на необходимостта отъ евтиностъ на правосъдието, да бѣде то колкото се може по-евтино и въ всѣки случай поне да не се поскупява, защото тогава само държавата най-добре ще отговори на своята социална функция да правораздава, тогава само държавата ще направи правосъдието лесно достъпно за най-широкъ слой отъ българското общество, тогава само държавата ще може действително да се яви като една митротворка, като една правораздавачка на ниска цена, та и за най-слабитѣ слоеве да бѣде достъпно правосъдието.

Намалява се, казва се въ мотивитѣ къмъ законопроекта, митото отъ 5 и 4% на 3%. Г. г. народни представители! Формално това е така, въ действителностъ, обаче, това е една неистина. Днесъ българското правосъдие не е евтино; днесъ не е лесно да се отиде на съдъ, да се влѣзе при нотариусъ, или въ апелативна инстанция, да се отиде въ касационна инстанция, както и да се влѣзе при мирови съдия; това струва пари и то много пари: за съдебни мита, канцеларски, берии, гербъ и т. н., но отъ днесъ запредъ това ще бѣде още по-скъпо, още по-тежко. Така ли е това, което азъ твърдя, тази ли е действителността, която се създава съ новия законопроектъ? Ще посоча примѣри, ще посоча основания за моитѣ твърдения.

По досега действащия законъ за гражданското съдопроизводство, цената на вещнитѣ искове се опредѣля по емлячнитѣ книги, съобразно данъчната оценка, а по новия законопроектъ за гражданското съдопроизводство тази цена се опредѣля въ зависимостъ отъ действителната цена на спорния по дѣлото имотъ. Сир., ако навремето при споръ за единъ имотъ отъ 10 декара, който има по 100 л. данъчна оценка на декаръ, искътъ имаше 1,000 л. цена и се плащаше по 4% — 40 л., днесъ за сѣщия вещенъ искъ, понеже цената на единъ декаръ сега е не по-малко отъ 3,000 л., цената ще бѣде 30,000 л., върху които, като платите по 3% — не вече по 4% — ще имате 900 л. мито! Въ единия случай, по досега съществуващия законъ, ние имаме цена на иска 1,000 л. и се плаща мито само 40 л., а въ другия случай, при положението, което се създава отъ проекта, ще имаме цена 30,000 л. и съдебно мито 900 л., 20 пѣти повече отколкото е митото при сега действащия законъ. Това ли е поевтиняване на правосъдието? Това ли е грижата да се направи правосъдието колкото се може по-евтино? Не. Може това да се е целило, може това да се е мислило, но не това се постига, не това се създава. А това е толкова просто, това е толкова леко да се разбере, то е ясно, че сѣ е целило не да се направи евтино и достъпно правосъдието, а се е целило то да се поскупява.

Р. Василевъ (д. сг): Масата искове сж лични.

Н. Андреевъ (р): За личните искове никой не спори; за личните искове има единъ плюсъ въ смисълъ, че се пресметватъ, но и вещните искове не сж малко и тѣ сж, които днесъ представляватъ най-големите интереси.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Тукъ, при плащането на митата, има справедливостъ.

Б. Павловъ (д): За големите суми трѣбва да увеличите митата.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Ако имотътъ е за 30.000 л., трѣбва да се плати мито върху 30.000 л., както се плаща, когато се води дѣло за пари. Трѣбва да има справедливостъ тукъ.

Б. Павловъ (д): Разбира се — равенство.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Нѣма защо да се демагогствува.

Н. Андреевъ (р): Г. министре! Недейте отговаря на този примѣръ съ такова оскърбление, . . .

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Но, така е.

Н. Андреевъ (р): . . . защото не е почтено най-напредъ за Васъ да кажете, че азъ демагогствувамъ тукъ, когато Ви зоча една действителностъ, която предъ Вашите очи е толкова ясна и безспорна, както и предъ моите очи. Жалкото е, че единъ професоръ нашъ, бившъ и настоящъ, иска да отрече една действителностъ, която всички ние, по-малките хора въ тази страна, много добре виждаме, разбираме и чувствуваме.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Трѣбва да има еднаквостъ въ плащането на митата по мотивите, които г. Павловъ изтъкна и отъ които съмъ се ръководилъ въ случая — че всички български граждани трѣбва еднакво да плаща мита, а не едни да се покровителствуватъ, а други да се оцеляватъ. Ако водите единъ искъ за 30.000 л., независимо отъ това дали искътъ е за пари, или за стока, или за имотъ, трѣбва да платите еднакво мито.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. министре! Това има значене за подсъдиността.

Н. Андреевъ (р): Въ всеки случай, този мотивъ ни най-малко не оправдава заскжпването на правосъдието, което фактически вие прокарате въ вашия законопроектъ. Той не отговаря на нуждата отъ поевтиняване на правосъдието, а, напротивъ, създава поскжпване на правосъдието.

Но има нѣщо друго, г. г. народни представители. Не е въпросъ само за вещните искове. Цѣлятъ законопроектъ за гражданското съдопроизводство така, както е, предвижда маса нови мита и берии: напр., увеличаватъ се берията за призовките въ окръжния съдъ отъ 3 на 5 л. и въ апелативния съдъ отъ 5 на 10 л. Не е ли така, г. Пждаревъ?

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Какво се плащаше преди войната? Единъ левъ. Единъ левъ преди войната, сега струва 26 л.

Н. Андреевъ (р): Ние не говоримъ какво е плащано преди войната, а поскжпвате ли или повтинявате правосъдието. Касационниятъ депозитъ се удвоява отъ 100 на 200 л., отъ 200 на 400 л. и т. н. Залогътъ за частните жалби тоже се удвоява. Създаватъ се и редица нови мита. Напр., за установителните искове, на които се гледа съ едно отрицание отъ новия законопроектъ, ще се плащатъ мита, които трѣбва да бъдатъ платени отъ самото начало и на общо основание, а не при свършването на процеса, както бѣше досега; създаватъ се нови мита и за жалбите за отмѣна по чл. 256 отъ законопроекта, тогава когато при сега съществуващия законъ нови мита за прегледъ на решенията не се плащатъ. По новия законопроектъ при жалби за отмѣна се плащатъ 200 л. за отмѣна решение на мировия съдъ и 400 л. за отмѣна решение на окръжния съдъ. Създаватъ се, би могло да се каже, нови мита и по отношение охранителното производство при съдебните дѣла. По досега съществуващия законъ, се плащаше едно мито много малко

въ една обща крѣпа сума, която съдътъ опредѣля при съставянето на дѣловствъ, а по новия законопроектъ се предвижда по 1% отъ действителната стойностъ на дѣла въ всеки отъ наследниците, съобразно величината на тоя дѣлъ.

Е, всичко това, тъй както се изтъква, не е ли едно заскжпване на митата, едно увеличаване на берията и на съдебните и касациски такси? Всичко това е ли поевтиняване на правосъдието или всичко това е заскжпване на правосъдието? Невъзможно това е заскжпване на правосъдието и заскжпване въ единъ грамаденъ процентъ, чрезмѣрно много, въ сравнение сега съществуващия режимъ на закона за гражданското съдопроизводство.

Н. Миковъ (з. в): Кѣмъ призовките има и фондове, г. Андреевъ.

Н. Андреевъ (р): Съ какво се оправдава и съ какво може да се обясни това фактическо поскжпване и чрезмѣрно поскжпване на правосъдието, което се установява съ новия законопроектъ? Дали срѣдствата, които се добиватъ, приходите, които се получаватъ отъ съдебното ведомство отъ мирови съдилища, отъ окръжни съдилища, отъ апелативни съдилища, отъ Касационния съдъ, отъ нотариалните отдѣления, не могатъ да покриятъ разходите на Правосъдието министерство, за да има нуждата да се увеличатъ? Ако е така, най-сетне трѣбва да се съгласимъ, защото, наистина, тѣзи, които се съдятъ, трѣбва да посрещнатъ разходите правени за съдебните мѣста и лица; тѣзи, които си служатъ съ нотариусите, тѣ трѣбва да задоволятъ тѣхните разходи и да издържатъ нотариалните участъци, тия, които искатъ да отидатъ да защитаватъ своите интереси въ углавенъ процесъ, тѣ трѣбва да платятъ берии и такси за да се защитятъ, за да охранятъ своите права, било лични, било материални. Всичко това е така. Азъ съмъ напълно съгласенъ съ схващането, че берията е приходъ отъ такова естество, че трѣбва да се вземе отъ онзи, който търси услуга, който иска да бъде обслуженъ, който иска да се ползува отъ службата на държавата въ известно направление — въ случая правосъдието, да се признаятъ неговите права или да се изпълнятъ неговите права.

Какви сж приходите и какви сж разходите по съдебното ведомство? Цифрите, които ще цитирамъ, ги вземамъ отъ годишника на Главната дирекция на статистиката за 1926 г. На стр. 370 отъ тоя годишникъ е казано: „Действителни разходи поключени бюджетни упражнения: за 1925/1926 финансова година Министерството на правосъдието е похарчило 176.049.000 л.“ А на стр. 374 отъ същия годишникъ имаме: редовни приходи — такси и берии — за финансовата 1925/1926 г. 156.976.560 л., като въ този сборъ на действителните постъпления не влизатъ приходите отъ мюфтийствата дотолкозъ, доколкото последните се явяватъ съдебни органи за лицата отъ мюсюлманско вѣроизповѣданне, не влизатъ таксите отъ касационни жалби и не влизатъ, разбира се, грамадните приходи отъ гербовия сборъ. Така че, като прибавите само приходите отъ касационни жалби и приходите отъ мюфтийствата къмъ общия приходъ отъ 157 милиона лева на министерството, положително е, че се получава най-малко, ако не и повече, разходътъ на министерството — 177 милиона лева. Прочее приходите по Министерството на правосъдието съответствуватъ и задоволяватъ напълно разходите по това министерство. А това, което е плюсъ, единъ грамаденъ плюсъ, то е онзи процентъ отъ приходите отъ гербовия налогъ който се пада по справедливостъ на съдебните учреждения и на съдещите се страни, които го плащатъ било въ нотариата, било въ съдилищата, който гербовъ сборъ за същата година възлиза на 407.178.370 л. Като вземемъ половината отъ този гербовъ сборъ като частъ, като дѣлъ, който се следва на съдебните учреждения и на нотариалните участъци, т. е. 200 милиона...

Н. Пждаревъ (д. сг): Не може такава пропорция.

Н. Андреевъ (р): Г. Пждаревъ! Кажете каква пропорция да дамъ. Дайте вие каквото щете процентъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Не съмъ правилъ изчисления, но не смѣтамъ, че половината отъ гербовия сборъ отива въ съдилищата.

Н. Андреевъ (р): Азъ смѣтамъ, че грамадна частъ отъ гербовия сборъ, който се плаща отъ българските граждани, се дава посрѣдствомъ правосъдните органи и нотариата.

Министър д-ръ Т. Кулевъ: А банковитъ учреждения?

Н. Андреевъ (р): Банковитъ учреждения и тържнитъ комисии и при всички останали случаи, при които се плаща гербовъ сборъ, въ никой случай не съставляватъ повече отъ 50%. Но, г. министре, да не споримъ по това, нека отделимъ 30% — пакъ ще имате 120 милиона лева, ако отделимъ 25%, ще имате 100 милиона плюс горницата за Вашето министерство въ сравнение съ разходитъ му. Защо поскъпвате тогава правосъдието? Защо новиятъ проектъ създава условия за едно действително, за едно несъмнено, за едно квадратно установено поскъпване на правосъдието у насъ? Ако действително това е така, тогава откажете се отъ твърдението, което сте подчертали съ подписа си въ мотивитъ на законопроекта, че мърите да създадете свтено правосъдие, тогава когато, несъмнено, то е скъпо и когато положително и категорично Вие го заскъпвате още повече.

Колко пъти и въ каква пропорция българското правосъдие е заскъпнѣло? Интересни сѫ въ това отношение цифровитъ данни, които ни дава Дирекцията на статистиката. Въ сѣция годишникъ на Дирекцията на статистиката е казано: „Отъ сѣдебни и канцеларски мита“ — тѣхъ казвамъ, за да не споримъ за гербовия сборъ — за 1921/1922 финансовъ година сѫ постѣпили 18.313.650 л. за 1922/1923 г. — 33.116.803 л.; за 1923/1924 г. — 39.168.857 л.; за 1924/1925 г. — 45.257.140 л. и за 1925/1926 г. — 63.345.276 л. Следователно, ако сравнимъ постѣпленията отъ канцеларски и сѣдебни мита презъ 1921/1922 г. съ тия презъ 1925/1926 г. ще видимъ, че имаме едно увеличение три пъти и повече.

Министър д-ръ Т. Кулевъ: Това не се дължи само на увеличение размѣра на беринтѣ, а на увеличение на дѣлата. Недейте забравя това.

Н. Андреевъ (р): Г. министре! Ще чакамъ да ми съобщитъ съ какъвъ процентъ сѫ се увеличили процеситъ, за да намалъ съ този процентъ това увеличение на постѣпленията отъ сѣдебни и канцеларски мита.

Министър д-ръ Т. Кулевъ: Три пъти сѫ се увеличили следъ 1921/1922 г.

Н. Андреевъ (р): Азъ Ви моля да дадете статистически данни било отъ самото министерство, било отъ Дирекцията на статистиката, а не само така да ни увѣрявате. Какъвъ е процентътъ на увеличението на сѣдебнитъ и канцеларски мита? Отъ 1921/1922 г. до 1922/1923 г. имаме 92%. Нима можете да твърдите, г. министре, че отъ едната до другата година, за една година, имаме сто на сто увеличение на процеситъ?

Министър д-ръ Т. Кулевъ: Азъ не казвамъ, че всичкото е отъ увеличение на процеситъ.

Н. Андреевъ (р): Следъ туй, за 1923/1924 г. имаме 108%, за 1924/1925 г. — 204.7% и за последната 1925/1926 г. — 304.5% увеличение на сѣдебнитъ и канцеларскитъ мита въ сравнение съ 1921/1922 финансовъ година. Кой отъ насъ, адвокатитъ, тукъ въ Събранието и г. министърътъ и кой другъ отъ органитъ на Министерството на правосъдието ще дойде да твърди, че процеситъ въ сѣдилищата въ продължение на тѣзи петъ години сѫ се увеличили 304.5%, както сѫ се увеличили сѣдебнитъ и канцеларскитъ мита? Никой нѣма да твърди това. И статистиката нѣма да потвърди това, а голословнитъ твърдения не трѣбва да прекратятъ границитъ на всѣка смѣлость, за да се твърди подобно нѣщо.

Очевидно е, прочее, че поскъпването на правосъдието расте, и расте въ една грамадна пропорция, въ една пропорция геометрическа, както щете, въ всѣки случай въ една голѣма пропорция, която новиятъ законопроектъ за гражданското сѣдопроизводство още повече увеличава и засилва. Новиятъ законопроектъ както не може да отговори на нуждата за бързо правосъдие и за ускоряване на правосъдието, още по-малко се стреми да отговори и отровава за нуждитъ за поевтиняване на правосъдието; той го поскъпва.

Изтъква се като възможностъ въ законопроекта за гражданското сѣдопроизводство за спиране изпълнението било на предварителнитъ решения по чл. 483 по новата нумерация, било на окончателнитъ решения по сѣщество по чл. 558, това спиране на изпълнението да става само посредствомъ ценни книжа съ 20% по-малко отъ пазарната имъ стойностъ или посредствомъ банковъ удостоверения, съ различни суми. Въ всѣки случай изключва се като мѣрка, като

гаранция за спиране изпълнението на едно предварително или окончателно решение, гарантирането съ недвижими имоти, и по такъвъ начинъ по-беднитъ сѣдещи се страни, по-слабитъ въ имуществено отношение обществени сѣди не ще могатъ да разчитатъ на една сигурност, на една правилност, на една достатъчно пълна и окончателна провѣрка за правилността на решението, да дочакатъ и последната инстанция, касационната въ случая, или втората инстанция, при допусане предварително изпълнение, като си послужатъ съ имотна гаранция за спиране на изпълнението на решението, сѫ представяне на гаранция чрезъ недвижими имоти, а се задължаватъ и се поставятъ предъ необходимостта, предъ страшната и невъзможно да удовлетворятъ необходимостта да си служатъ съ налични суми, съ парични сѣдства. Въ всѣки случай, г. г. народни представители и г. министре на правосъдието, това не е поевтиняване на правосъдието, това не е улесняване на странитъ, да чакатъ и да търсятъ докрай своитъ интереси и права чрезъ правосъднитъ органи. Това е въ очитъ на народнитъ слоеве, едно злоупоставяне на тѣхнитъ материални интереси; това е едно повече или по-малко излагане на правосъднитъ органи въ тѣхнитъ очи. Въ всѣки случай това е злоупоставяне въ този смисълъ, че ние ги пращаме насила при частни лихвари да взематъ отъ тѣхъ въ заемъ пари на скѣпа лихва, за да иматъ налични суми да представятъ гаранция за обезпечение на вредитъ и загубитъ, за да не се допусне изпълнението на едно окончателно решение по сѣщество дотогава, докато се дочака решението на касационната инстанция или на втората инстанция по сѣщество по дадено дѣло, при предварително изпълнение.

При наличността, прочее, на засилената стойностъ на недвижимитъ имоти, при наличността на тѣхната устойчива цена, която особено следъ войнитъ насамъ много се повдигна у насъ и навредъ въ свѣта, при наличността на безспорната парична криза, която сѣществува у насъ, при обедняването, общо взето, на нашия народъ, па и на цѣлия свѣтъ следъ войната, съвършено неоправдана и съ нищо неиздържана и необоснована се явява тази новостъ. Ама каква „новостъ“? Новостъ опасна и гибелна, съ която се отнема възможността на сѣдещитъ се страни, на бедния свѣтъ да отиде да защити своитъ интереси като представи гаранция своя недвижимъ имотъ, като се подценява той имотъ въ очитъ на обществото и въ очитъ на неговия притежателъ, и то отъ единъ такъвъ държавенъ органъ, какъвто е сѣдѣтъ и се праща при лихваря да търси на неимовѣрни скѣпи лихви сѣдства, за да даде нуждното обезпечение, за да постигне едно спиране на изпълнението на дадено решение.

Министър д-ръ Т. Кулевъ: Изглежда, че не сте чули какво възражение направихъ на г. Павловъ вчера, че това не е новостъ, а прокарване единство въ стария законъ.

Б. Павловъ (д): Но ако проследите какъ ставатъ измѣненията на гражданската процедура, ще видите защо е туй.

Министър д-ръ Т. Кулевъ: Азъ Ви казахъ.

Н. Андреевъ (р): Кажете, че държите за единство, за система и за това и онова, а не държите за по-евтино правосъдие. Азъ Ви посочвамъ основания.

Министър д-ръ Т. Кулевъ: Азъ ви казвамъ, че стариятъ законъ не допуца обезпечение съ недвижими имоти за спиране предварително изпълнение. Това въ стария законъ има ли го?

Б. Павловъ (д): Що се касае до спиране на предварително изпълнение, има го въ сегашния законъ.

Министър д-ръ Т. Кулевъ: Азъ ви казахъ, че ново не съмъ направилъ. Казано е сѣщото, което има въ стария законъ за спиране на предварително изпълнение, а въ стария законъ не се позволява обезпечение съ недвижимъ имотъ.

Толкозъ повече не трѣбва да се допуца спиране на едно решение окончателно на втора инстанция, което подлежи на изпълнение, и което, споредъ стария законъ, е глѣзко въ законна сила. Отъ последователностъ, отъ справедливостъ правя туй. Но ви казвамъ, ако се намѣри за справедливо съ огледъ на днешната стопанска криза да се допусне обезпечение съ недвижимъ имотъ, трѣбва да се допуца при двата случая.

Н. Андреев (р): Г. министре! Поправете това единство, като допуснете и въ двата случая обезпечение със недвижимо имущество, а недейте отнема и въ двата случая тази възможност.

Министър д-р Т. Кулев: Ще го решим въ комисията.

Н. Андреев (р): То е друг въпрос. Аз говоря, преди законопроекта да е отишъл въ комисията.

П. Миков (з. в): Допуснато е въ тоя законопроект, при неокончателни решения издаване на изпълнителен лист.

Б. Павлов (д): Това няма нищо общо съ този случай.

Н. Андреев (р): Ако е въпрос за по-евтино правосъдие, без да искам да се спирам на други, изчерпвателни от г. Павлов доводи случаи, аз мога да изтъкна и следното. Дава се пълномощно предъ секретаря на съда. Но щом съдът е депозит на лицата, трябва да присъствуват двама свидетели. Съгласете се, че секретари винаги ще казват, че не познават хората, за да охранятъ своите интереси, за да не се допусне една фалсификация на лицата, които се явяват. И ето ви пакъ плащане на двама свидетели за завърка на подпис, за установяване на самоличност, ето ви нови барии, които законът не предвижда, но които животът налага и които винаги се плащат. А досега какъ беше? Както не се иска предъ съда опълномощаване на свидетеля, така и предъ секретаря не се искаше. Това оставаше на съвестта на отделилото лице, което се явява да опълномощава. Сега законът иска да се въркатъ двама свидетели и на тяхъ трябва да се плаща.

Но има и друго нещо. Макаръ, напр., да не се допуснатъ въ последствие свидетелитъ и вещитъ лица, които сж искани да бждатъ призовани, съдътъ постановява въ разпоредително заседание да бждатъ призовани. И тъй, какъ ще повестияваме правосъдието, когато призоваваме свидетели и вещи лица, безъ да е сигурно, че ще бждатъ допуснати отъ съда, като докази по дѣлото?

Министър д-р Т. Кулев: Разправяте, че новиятъ законопроектъ изисквалъ двама души свидетели при даване пълномощно предъ секретаря. Прочетете чл. 238 отъ стария законъ. Това е просто повторение на старата наредба. И излизате съ такава познания да критикувате законопроекта! (Чете) „Странитъ могатъ да водятъ дѣлата си сами лично, или чрезъ упълномощенитъ отъ тяхъ лица съгласно съ закона за адвокатитъ. Пълномощното може да бжде устно или писмено. Последното трябва да бжде завърено отъ нотариуса, а устното се записва въ особенъ листъ и се завърява отъ секретаря на съда, който, ако не познава упълномощениятъ, се удостоверява за тяхната самоличност чрезъ двама познати нему свидетели“.

Н. Андреев (р): Но азъ мога да Ви увѣря, г. министре, че това никога не е практикувано.

Министър д-р Т. Кулев: Въ стария законъ го има. Не познавате стария законъ, а критикувате новия!

Н. Андреев (р): Азъ мога да Ви направя тази конхесия, да Ви заявя, че този пунктъ не съмъ прочелъ въ стария законъ.

Министър д-р Т. Кулев: Тогава защо говорите! Поскромни бждете, не толкова авторитетни!

Н. Андреев (р): Г. министре! Никаква авторитетност не давамъ на думитъ си. Азъ изтъквамъ и подчертавамъ редицата недостатѣци за бързото и евтино правосъдие и Вие не бива само въз основа на такава фактически опущение отъ моя страна да казвате: „Бждете по-скромни“. Скромността е необходима не само за мене; тя е необходима и за Васъ.

Призоваватъ се, г. г. народни представители, свидетели, вещи лица, безъ да е нужно и безъ да се знае отъ напредъ дали ще бждатъ допуснати като доказателствени срѣдства и дали ще бждатъ използвани въ течение на процеса. Ами ако тѣзи свидетели се явятъ ненужни за процеса, ако е недопустимо отъ гледна точка на закона, щото известни обстоятелства, които ще има да се установяватъ съ вещи лица и свидетели, да бждатъ установени,

защо тогава ще обременявате странитъ да внасятъ отнапредъ депозитъ за тяхното призоваване, а впоследствие да се каже: призовани сж, тукъ сж, обаче не следва да бждатъ допуснати — да си отидатъ?

Министър д-р Т. Кулев: Нали затова се въвежда задължителното приподписване отъ адвоката? Разбира се, адвокатътъ ще знае кои свидетели няма да бждатъ допуснати отъ съда и няма да иска такива свидетели. Законопроектътъ трябва да се критикува заедно съ другитъ му наредби, а не така изолирано.

Н. Андреев (р): Има случаи на съмнение и колебание, кога известни свидетели могатъ да бждатъ допуснати и кога не.

Министър д-р Т. Кулев: Кога ще бждатъ тия случаи?

Н. Андреев (р): Тѣ ще бждатъ най-малко 50%.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. Андреев! Вие нагазихте въ подробности, за които ще Ви трябва 5 часа време.

Н. Андреев (р): Не, азъ посочвамъ само отделини случаи.

Искамъ да завърша прегледа си, защото г. Пждаревъ помисли, че по привѣра на г. Павловъ и азъ ще се спра по-обстоятелствено на отделинитъ постановления въ законопроекта, едно за негово усукоеение и второ за съкращение на работата.

Ще се спра на чл. 175 точка втора отъ законопроекта. Предвижда се, че не се допускатъ свидетелски показания за установяване на договорни задължения и сдѣлки на сума по-голяма отъ 2,000 л.

Б. Павлов (д): И не само за въ бждеще, но и за минало време.

Н. Андреев (р): Тѣй както е казано въ законопроекта и както добре забележи г. Павловъ, може да се остане съ впечатление и съ съмнение, че това ще важи и за миналото, и за отѣзи сдѣлки, които сж сключени. Г. Пупешковъ клати глава и иска да каже, че това сж материални постановления въ процесуаленъ законъ.

Ц. Пупешковъ (д. сг): Материално право.

Н. Андреев (р): Добре, това сж материални постановления въ единъ процесуаленъ законъ. Въ всѣки случай даже само за бждеще да важи това, моята мисълъ е друга: нашата култура, нашитъ навици, нашиятъ катадневенъ, дѣлиненъ животъ не позволяватъ тази свобода, този дуктъ, този разкоитъ, да оставимъ на съденитъ се страни да установяватъ и уредяватъ своитъ сдѣлки и договори въ писмена форма, щомъ като надминаватъ 2,000 л. Нашата култура, нашитъ навици, нашиятъ животъ въ това отношение сж тѣкмо въ противна посока. Сдѣлки за много по-голяма стойностъ въ много по-голями разходи — наемъ, заемъ, продажба на недвижими имоти и други — се установяватъ и уредяватъ посредствомъ свидетелски показания и мячно ще бжде, фатално ще бжде за интереситъ на несведущитъ хора, на широката народна маса, която ще сключва сдѣлки, ще прави договори, и ще влиза въ гражданско-правни отношения, защото не познава това постановление на закона. Няма да се спасимъ отъ тази опасностъ дори ако предвидимъ дълъгъ периодъ отъ време, следъ който да влизе този законъ въ сила, защото, г. министре, ако исконитъ молби за призоваване на свидетели се приподписватъ отъ адвокатъ, сдѣлките и договоритъ се правятъ въ селата, по кръчмитъ, на улицата, въ частнитъ жилища и не въ присѣствие на адвокатъ, и най-малко ще знае нашиятъ българинъ отъ село, че като дава Х на У 5,000 л. въ заемъ, после не ще може да установи, че ги е далъ въ заемъ, щомъ няма разписка или другъ писменъ документъ. Това не може да се корегича съ адвокатъ. И ето защо азъ съзирамъ тукъ една голяма непенелесобразностъ въ законопроекта съ огледъ на културата и на срѣдата, въ която се намираме и заради която действуваме.

Министър д-р Т. Кулев: А азъ получавамъ телеграми съ похвали отъ цѣлата страна именно за тази наредба.

Н. Андреев (р): Вие получавате сега телеграми, но какви ще бждатъ после оплакванията и протеститъ, това

е съзършено другъ въпросъ. Тъ ще бждатъ сигурно въ много по-голямо количество отъ сегашнитъ телеграми.

Въ заключение ще кажа, че проектътъ, такъвъ какъвто ни се поднася въ тая негова форма, не може да отговори на своето назначение, на своята претенция, за да даде едно бързо и евтино правосъдие, и само ако се направятъ основни промѣни въ духа на набелязанитъ отъ мене точки, ще може действително да се създаде едно ускоряване на нашето правосъдие и едно поевтиняване, а не заскѣпване на това правосъдие — ускоряване и поевтиняване, безъ които нѣма първичнитъ елементи за едно добро родно правосъдие.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Г. г. народни представители! Ще вдигнемъ заседанието за утре.

Преди това ще опредѣлимъ дневния редъ за утре, а именно:

Първа точка — първо четене на законопроекта за допълнение чл. 33 отъ закона за заселване на бѣжанцитъ и обезпечаване поминѣка имъ;

Втора точка — докладъ на пролетарната комисия. Ще се докладва по списъкъ I № № 4, 10, 11, 13, 14, 15, 31, 32, 33, 42, 44, 48, 51, 58, 62, 63, 65, 67, 72, 73, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81—89, 91—97, 99, 104, 132, 134, 137, 140, 141, 142, 145—148; по списъкъ II № № 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10—14, 17, 18, 20, 22—33, 35, 38—51; по списъкъ III № № 1, 2, 4, 5, 6, 12, 17—20, 23, 25—30, 32, 33, 34, 36, 38, 39, 42, 44—46, 49, 50, 52, 53, 55, 56, 58, 59, 60, 62, 64, 65—68, 75, 101, 108, 117, 139, 145, 149—152; по списъкъ IV № № 1, 3—13, 15—24, 116; по списъкъ V № № 1—11, 31, 79, 80, 81 и 83;

Трета точка — продължение разискванията по първото четене на законопроекта за гражданското съдопроизводство.

Който приематъ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Заседанието се вдига.

(Вдигнато въ 19 ч. 25 м.)

Подпредседатели: { **А. ХРИСТОВЪ**
 { **В. ДИМЧЕВЪ**

Секретарь: **Д. МАНГЬРОВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.		Стр.
Отпуски , разрешени на народните представители: Стойчо Георгиев, д-ръ Никола Чирпанлиев, Христо Баралиев, Ангелъ Узунов, Борисъ Христовъ, Христо Стояновъ, Ставри Андреевъ и Савчо Ивановъ	949	3. За сключване бюджета за 1922/1923 финансова година (Съобщение)	949
Питане отъ народния представител д-ръ К. Милановъ къмъ министъра на общественитѣ сгради, пѣти- щата и благоустройството — пита: може ли мини- стърътъ да освѣтли Народното събрание по раз- пространениѣ отъ народния представител Г. Т. Поповъ слухове противъ нѣкои чиновници и про- тивъ самия министъръ по търга за доставката на трѣби (Развиване, отговоръ и лично обяснение отъ народния представител Г. Т. Поповъ) . . .	949	4. За сключване бюджета за 1923/1924 финансова година (Съобщение)	949
Законопроекти: 1. За сключване бюджета за 1920/1921 финансова година (Съобщение)	949	5. За сключване бюджета за 1924/1925 финансова година (Съобщение)	949
2. За сключване бюджета за 1921/1922 финансова година (Съобщение)	949	6. За допълнение чл. 33 отъ закона за заселване бѣжанцитѣ и обезпечаване поминѣка имъ (Съоб- щение)	957
		7. За разрешаване на Велико-търновската градска община да сключи заемъ (Трето четене) . . .	957
		8. За разрешаване на Ямболската градска община да сключи заемъ (Трето четене)	957
		9. За гражданското сѣдопроизводство (Първо че- тене — продължение разискванията)	957
		Дневенъ редъ за следующето заседание	965